

การจัดการขยะในชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง
ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

พัชรพล ทะจะกัน

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและพัฒนาชนบท

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
พฤษภาคม 2562

การจัดการขยะในชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง
ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

พัชรพล ทะจะกัน

วิทยานิพนธ์นี้เสนอต่อมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและพัฒนาชนบท

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
พฤษภาคม 2562

การจัดการขยะในชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง

ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

พัชรพล ทะจะกัน

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร

คณะกรรมการสอบ

คณะกรรมการที่ปรึกษา

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประรณดา ยศสุข)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. อวารณ์ โอภาสพัฒนกิจ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อวารณ์ โอภาสพัฒนกิจ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จุฑาทิพย์ เฉลิมผล)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จุฑาทิพย์ เฉลิมผล)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประทานทิพย์ กระมล)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประทานทิพย์ กระมล)

© ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

10 พฤษภาคม 2562

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าแบบอิสระเล่มนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของรศ. ดร. อวรณ์ โอภาสพัฒนกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาหลักผู้ซึ่งกรุณาให้ความรู้ คำปรึกษา คำแนะนำ และตรวจทานแก้ไขงานวิจัยเล่มนี้ ตั้งแต่เริ่มดำเนินการศึกษาจนทำให้งานวิจัยเล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผศ. ดร. จุฑาทิพย์ เฉลิมผล และ ผศ. ดร. ประทานทิพย์ กระทบ ที่กรุณาเป็นกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระเล่มนี้ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับแนวทางการวิจัย ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนทำให้งานวิจัยเล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ภาควิชาพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นอย่างสูงที่ให้ความรู้ คำแนะนำและคำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ มาโดยตลอด

ขอขอบคุณกลุ่มโครงการสิ่งแวดล้อมขยะในชุมชนบ้านกอม่วงขยะในชุมชนบ้านกอม่วงที่ได้เอื้อเพื่อข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการขยะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในครั้งนี้ และการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้จะสำเร็จลุล่วงไม่ได้ ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มโครงการสิ่งแวดล้อมขยะในชุมชนบ้านกอม่วงและชาวบ้านในชุมชนบ้านกอม่วงในการให้สัมภาษณ์เป็นอย่างดี

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อปรีชา ทะจะกัน คุณแม่สุจิตรา ทะจะกัน และญาติพี่น้องทุกท่าน ที่สนับสนุนและมอบกำลังใจให้มาโดยตลอด และขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ ทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือตลอดมา ทั้งให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแล และเป็นกำลังใจที่ดี จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี รวมถึงเพื่อนๆ และพี่น้องนักศึกษาปริญญาโท รหัส 57 สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรทุกท่านสำหรับมิตรภาพดีๆ ที่มีให้แก่กัน ผู้วิจัยขอขอบคุณประโยชน์จากการศึกษาครั้งนี้แต่ทุกท่านด้วยความเคารพ

พัชรพล ทะจะกัน

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การจัดการขยะในชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
ผู้เขียน	นายพัชรพล ทะจะกัน
ปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตรและพัฒนาชนบท)
คณะกรรมการที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. อวรรณ โภทาสพัฒนกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จุฑาทิพย์ เถลิ้มผล อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประทานทิพย์ กระทบผล อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บทคัดย่อ

ขยะมูลฝอยเป็นปัญหาในชุมชนเกษตรกร งานวิจัยนี้ได้เสนอการจัดการขยะของชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง ซึ่งประสบความสำเร็จในการจัดการขยะภายในชุมชน โดยการปรับใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการของการจัดการขยะในชุมชนบ้านกอม่วง เพื่อศึกษาผลของการจัดการขยะในชุมชนบ้านกอม่วงและเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จากการเข้าไปสัมภาษณ์ ศึกษาและวิเคราะห์ กลุ่มคณะกรรมการชุมชน เจ้าหน้าที่เทศบาล และ ตัวแทนชาวบ้านในชุมชน จำนวน 23 คน วิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการจัดหมวดหมู่ข้อมูล โดยแยกตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง มีกลุ่มคณะกรรมการของชุมชนบ้านกอม่วงเข้ามาเป็นหลักในการจัดการขยะ ใช้ชื่อกลุ่มว่า “โครงการสิ่งแวดล้อมขยะในชุมชนบ้านกอม่วง” โดยเริ่มเรียนรู้เรื่องการจัดการขยะจากการเข้าร่วมงาน Big Cleaning Day ที่เทศบาลได้จัดขึ้นจากนั้นได้มีการสำรวจสถานการณ์ขยะในหมู่บ้าน สำรวจข้อมูลโรคไข้เลือดออก และได้มีการทำความสะอาดครั้งใหญ่ในชุมชน เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอย จัดตั้งโครงการกองทุนขยะชุมชนขึ้นเพื่อส่งเสริมการแยกขยะของชุมชน มีการกำหนดหลักการคัดแยกขยะของชุมชน 5 ข้อคือ 1) ทุกครัวเรือนมีการใช้หลักการ 3R Reduce Reuse และ Recycle 2) งดการใช้ถุงพลาสติกในครัวเรือน 3) ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะไม่มีถุงขนม 4) ห้ามให้มีการเผาขยะภายในเขตบริเวณชุมชน 5) ทุกครัวเรือนต้องมีส่วนร่วมในการประชุมทุกครั้ง มีการจัดสวัสดิการให้สมาชิกในชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชนใน

ชุมชน มีการนำหลัก 3R มาใช้ในการจัดการขยะ มีการรณรงค์การจัดการขยะอย่างต่อเนื่อง จนได้เข้าร่วมประกวดชุมชนสะอาดจนได้รับรางวัลระดับประเทศ

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น คือ ภายในชุมชนมีความสะอาดมากขึ้น ปริมาณขยะในชุมชนลดลง ชาวบ้านมีการแยกขยะอย่างสม่ำเสมอ ปริมาณขยะของชุมชนมีปริมาณลดลงอย่างเห็นได้ชัด จนได้รับรางวัลหลายรางวัล เช่น ชนะเลิศอันดับหนึ่งโครงการชุมชนปลอดขยะ (Zero waste) ในระดับชุมชนและอันดับ 6 ในโครงการหมู่บ้านสะอาดระดับประเทศ หลังจากประสบความสำเร็จในการจัดการขยะกลุ่มคณะกรรมการชุมชนได้มีการพัฒนานวัตกรรมที่ช่วยในการจัดการขยะของชุมชนและพัฒนาให้ชุมชนสะอาด

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วงพบว่า คณะกรรมการมีความขยัน ซื่อตรงต่อการทำงาน กระตือรือร้นในการจัดการขยะ มีความคล่องตัวในการประสานงานของกลุ่มสูง คณะกรรมการมีความพร้อมในการเข้ามาจัดการขยะ การให้ความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน และการสนับสนุนของเทศบาลตำบลอุโมงค์ ทำให้ชุมชนบ้านกอม่วงมีความสำเร็จโดดเด่นในด้านการจัดการขยะ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

Thesis Title	Waste Management in Ban Ko Muang Community, U-mong Sub-district, Mueang District, Lamphun Province	
Author	Mr.Patcharapol Tajakan	
Degree	Master of Science (Agricultural Extension and Rural Development)	
Advisory Committee	Assoc. Prof. Dr. Avorn Opatpatanakit	Advisor
	Asst. Prof. Dr. Juthathip Chalermphol	Co-advisor
	Asst. Prof. Dr. Prathanthip Kramol	Co-advisor

ABSTRACT

Waste becomes problem in the farmer community. This research proposes waste management of Ban Ko Muang farmers community which has success in waste management within the community. This research applied qualitative research. The objectives of this research were to analyze participatory waste management and identify the factors contribute to the success of this waste management. Data were analyzed using a classification based on objective data.

It was found that the committee group name "Waste Environment Project Group in Ban Kor Muang Community", which is a major part of waste management. Which is participating in the Big Cleaning Day event support by U-mong municipality. They survey the waste situation in the community, explore the disease information dengue fever and had a big cleaning in the community. The establishment of merit waste Fund projects "khayaboon" for promoting segregated communities and there were 5 principles of community waste separation, including 1) there are 3 R strategies that kor Muang community used for waste management. 2) No using plastic bags in the household. 3) Also in Child Development Center, there will not have candy bags. 4) Do not have waste incineration the community area 5) Household must participate in every meeting. There are welfare arrangements for community members, Create participation in youth in the community. 3R principle has been used in waste management. and There were a continuous waste management campaign until participate the clean community contest and receiving the national award.

The result showed that, the community is cleaner, the amount of dengue fever in the community has decreased, Villagers have to separate waste regularly, and the amount of waste in the community has decreased until receiving multiple awards such as the winner of Zero waste community projects. After the community is successful in waste management, the community committee has developed innovations that help manage community waste and develop the community to be clean.

From the analysis of factors affecting the waste management of Ban Ko Muang community, it was found that there committee is diligent, loyal to work and enthusiastic in waste management. They are actively working to deal with waste and flexible coordination group. Their Cooperation of community members and support of U-mong Sub-district Municipality that causing Ban Ko Muang to have community outstanding achievements in waste management.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญรูปภาพ	ฎ
สารบัญแผนภูมิ	ฏ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.4 ขอบเขตการวิจัย	4
1.5 นิยามศัพท์	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 การจัดการขยะในชุมชน	6
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
2.3 กรอบแนวคิด	15

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
3.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	16
3.2 วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	17
3.3 ขั้นตอนการวิจัย	18
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	19
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
4.1 บริบทของชุมชนตำบลอุโมงค์และหมู่บ้านกอม่วง	21
4.2 การจัดการขยะของชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง	22
4.3 ผลที่ได้รับจากการจัดการขยะของชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง	40
4.4 ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการจัดการขยะในชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง	43
บทที่ 5 สรุป และอภิปรายผล	
5.1 สรุปผลการวิจัย	46
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	49
5.3 ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา	52
5.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป	53
บรรณานุกรม	54
ภาคผนวก	57
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	58
ภาคผนวก ข รูปภาพ	65
ประวัติผู้เขียน	69

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 การวิเคราะห์ข้อมูล	20
ตารางที่ 4.1 รายชื่อสมาชิกกลุ่ม โครงการสิ่งแวดล้อมขยะในชุมชนบ้านกอม่วง	32
ตารางที่ 4.2 ผลที่เกิดขึ้นจากการแยกขยะของชุมชน	41

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 4.1 ชาวบ้านชุมชนบ้านกอม่วงร่วมกันทำความสะอาดบริเวณชุมชน	24
ภาพที่ 4.2 เงื่อนไขกตึกการคัดแยกขยะชุมชนบ้านกอม่วง	25
ภาพที่ 4.3 กลุ่มอาสาสมัครเดินประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก	25
ภาพที่ 4.4 เด็กเยาวชนในชุมชนใช้เวลาว่างในการเก็บขยะนำไปแลกไข่ไก่หรือน้ำมันพืช	27
ภาพที่ 4.5 สมุดจดบันทึกธนาคารขยะของเยาวชน	27
ภาพที่ 4.6 กองปุ๋ยหมักภายในครัวเรือน	28
ภาพที่ 4.7 จุดเรียนรู้ผลิตภัณฑ์สินค้ารีไซเคิลของชุมชน	29
ภาพที่ 4.8 การนำขยะมาประดิษฐ์สร้างรายได้	30
ภาพที่ 4.9 ตะกร้าแยกขยะภายในบ้านของนางคำอิ่น หล้าจักรสินธุ์	31
ภาพที่ 4.10 นางคำอิ่น หล้าจักรสินธุ์ ประธานชุมชน เข้าร่วมรางวัล Zero waste ในปีพ.ศ.2557	32
ภาพที่ 4.11 นางคำอิ่น ประธานกลุ่มอาสาสมัครได้มอบถังกำจัดเศษอาหารให้ชาวบ้าน	34
ภาพที่ 4.12 กรงใส่ขยะรีไซเคิลที่ทำจากตระแกรงพืดลมและตาข่าย	34
ภาพที่ 4.13 ภาพถังกำจัดเศษอาหารด้วยจุลินทรีย์และสัตว์ไต่ดิน	36
ภาพที่ 4.14 กรงใส่ขยะที่รีไซเคิลของชุมชนก่อนที่จะนำไปขาย	37
ภาพที่ 4.15 กรงแยกขยะรีไซเคิลในชุมชน	37
ภาพที่ 4.16 บ่อปุ๋ยซีเมนต์เป็นจุดทิ้งขยะอันตรายของชุมชน	38
ภาพที่ 4.17 ภายในชุมชนบ้านกอม่วงมีความสะอาดหลังจากมีการจัดการขยะ	42
ภาพที่ ข-1 ภาพการสัมมนาประธานคณะกรรมการ	66
ภาพที่ ข-2 การเก็บข้อมูลพัฒนาการโครงการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง	66
ภาพที่ ข-3 การลงพื้นที่เก็บข้อมูลของผู้วิจัย	67
ภาพที่ ข-4 การอบรมให้ความรู้เรื่องนวัตกรรมตะกร้าแยกขยะและเพาะเห็ดสร้างอาชีพ	67
ภาพที่ ข-5 คณะกรรมการกลุ่มโครงการสิ่งแวดล้อมขยะในชุมชนบ้านกอม่วง	68
ภาพที่ ข-6 การลงพื้นที่กับนักศึกษาปีที่4 คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	68

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 2.1 การจำแนกประเภทและลักษณะของขยะมูลฝอยที่เกิดจากกิจกรรมต่างๆ	8
แผนภูมิที่ 2.2 กรอบแนวคิด	16
แผนภูมิที่ 3.1 วิธีการและ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	18
แผนภูมิที่ 4.1 กระบวนการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง	22
แผนภูมิที่ 4.2 พัฒนาการการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง	35
แผนภูมิที่ 4.2 รูปแบบการจัดการขยะในชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง	39
แผนภูมิที่ 4.3 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง	43

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันสังคมไทยมีการขยายตัวเป็นอย่างมากยังมีการขยายตัวมากยิ่งขึ้นมีปัญหาดังกล่าวตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านขยะที่มีเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนประชากร ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะการเพิ่มปริมาณประชากร ทำให้มีความต้องการใช้ทรัพยากรมากขึ้น ทรัพยากรธรรมชาติถูกนำมาใช้อย่างรวดเร็ว ซึ่งการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างฟุ่มเฟือย ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสียหายอีกทั้งยังนำมาซึ่งปัญหาของเสีย ที่เรียกว่า มูลฝอยหรือขยะตกค้างจากการนำทรัพยากรมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆที่มีใช้กันอย่างมากมาย (ลดาวัลย์, 2555) ในปีที่ผ่านมาองค์กรส่วนท้องถิ่นใช้งบประมาณในการจัดการขยะเป็นจำนวนมาก โดยส่วนมากจะใช้วิธีฝังกลบและเผาทิ้งขยะก็เป็นปัญหาที่มีความรุนแรงทำให้เกิดปัญหาต่างๆขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้น เหล่านี้ล้วนเป็นที่มาสำคัญของปัญหามลพิษต่างๆ เป็นตัวการสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม เมื่อมีขยะมูลฝอยจำนวนมากแต่ชุมชนไม่สามารถเก็บและกำจัดขยะมูลฝอยได้อย่างหมดจดหรือจัดการขยะมูลฝอยอย่างไม่ถูกสุขลักษณะ ขยะมูลฝอยจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมมากมายภายในชุมชน โดยในอดีตในประเทศไทยแทบจะไม่มีชุมชนไหนที่สามารถจัดการกับขยะได้เลย การดำเนินงานเพื่อจัดการขยะมูลฝอยที่ผ่านมาท้องถิ่นส่วนใหญ่สามารถให้บริการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยได้มากขึ้น ทำให้ปัญหาขยะตกค้างน้อยลง แต่ยังมีปัญหากำจัดขยะมูลฝอยไม่ถูกสุขลักษณะอยู่มากแม้จะมีการจัดสรรงบประมาณ เพื่อก่อสร้างระบบกำจัดที่ถูกสุขลักษณะมากขึ้นแต่ยังมีหลายพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณและยังมีท้องถิ่นหลายแห่งที่มีระบบแล้วก็ไม่สามารถกำจัดขยะมูลฝอยได้ถูกสุขลักษณะตามที่ได้ออกแบบไว้ได้ และบางแห่งได้รับการต่อต้านคัดค้านจากประชาชนจนไม่สามารถเข้าใช้พื้นที่ได้

ในปี 2556 กรมควบคุมมลพิษสำรวจปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 7,782 แห่ง พบว่า ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยรวม 26.77 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปีที่แล้ว 2 ล้านตัน โดยขยะมูลฝอยร้อยละ 46 มาจากองค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ร้อยละ 38 มาจาก

เทศบาล และร้อยละ 16 มาจากกรุงเทพฯจากขยะมูลฝอยปริมาณ 26.77 ล้านตัน แบ่งเป็น ปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกนำไปกำจัดแบบถูกต้อง จำนวน 7.2 ล้านตัน (ร้อยละ 27) ปริมาณขยะมูลฝอย ที่กำจัดแบบไม่ถูกต้อง 6.9 ล้านตัน (ร้อยละ 26) ปริมาณขยะมูลฝอยที่ไม่ได้เก็บขนทำให้ตกค้างใน พื้นที่ 7.6 ล้านตัน (ร้อยละ 28) และปริมาณขยะมูลฝอยที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ 5.1 ล้านตัน (ร้อยละ 19) ปัจจุบันประเทศไทยมีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยรวม 2,490 แห่ง แต่เป็นสถานที่กำจัดขยะมูล ฝอยแบบถูกต้องเพียง 466 แห่งเท่านั้นหรือคิดเป็นร้อยละ 19 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 81 นั้นเป็นสถานที่ กำจัดขยะมูลฝอยไม่แบบถูกต้อง เช่น เทกองกลางแจ้ง เผาในที่โล่ง ลักลอบทิ้ง ฯลฯ ดังนั้นในปี 2556 ประเทศไทยจึงมีขยะมูลฝอยสะสม 19.9 ล้านตัน ซึ่งมีขนาดใหญ่เท่ากับ “ตึกใบหยก 2” จำนวน 103 ตึกเรียงต่อกัน จากปัญหาด้านการจัดการขยะดังกล่าวทางกรมควบคุมมลพิษต้องการผลักดันให้ “การ จัดการขยะมูลฝอยเป็นวาระแห่งชาติ” ด้วยกรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์หลัก คือ 1.การเสริมสร้าง สังคมไร้ขีดจำกัด 2.การจัดระบบการเรียกคืนซากผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ 3.การรวมกลุ่มขององค์กร ปกครองส่วน ท้องถิ่น (cluster) 4.การแปรรูปขยะมูลฝอยเป็นพลังงาน (Waste to Energy) 5.การวิจัย พัฒนา เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ และ 6. การให้เอกชนมีส่วนร่วมดำเนินการในรูปแบบ Public Private Partnerships (PPPs) (กรมควบคุมมลพิษ , 2557)

ในปัจจุบันจึงต้องมีการรณรงค์ให้มีแต่ละท้องถิ่นมีการจัดการภายในท้องถิ่นเอง อย่างเช่น แนวคิดสำหรับของเสียเหลือศูนย์หรือ Zero waste เป็นปรัชญาที่ส่งเสริมการหมุนเวียนทรัพยากรกลับมา ใช้ใหม่เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และเป็นการลดปริมาณของเสียที่เกิดขึ้นให้ น้อยที่สุดโดยใช้หลักการของ 3Rs (Reduce, Reuse & Recycle) รวมทั้งการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สามารถ นำกลับมาใช้ใหม่ได้เกือบทั้งหมด เพื่อเป็นการลดปริมาณของเสียที่ส่งไปกำจัดโดยวิธีการฝังกลบหรือ เตาเผาทำลายให้มีปริมาณน้อยที่สุดเนื่องจากในปัจจุบันมีข้อจำกัดด้านพื้นที่สำหรับกำจัดของเสียและ วิธีการควบคุมมลพิษด้านกลิ่นและไอระเหยที่ต้องมีค่าใช้จ่ายการลงทุนที่ค่อนข้างสูง ทั้งนี้ทรัพยากรควรมี การหมุนเวียนใช้เป็นแบบระบบปิด(Closed-loop system) สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้

ความเป็นมาของแนวคิด Zero Waste การใช้คำว่า Zero waste ในช่วงระยะแรกๆ เกิดขึ้นในช่วง กลาง ค.ศ. 1970 โดยมีการประกาศใช้ชื่อบริษัทแห่งหนึ่งที่มีชื่อว่า Zero Waste Systems Inc. ในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งทำธุรกิจการรีไซเคิลสารเคมีใช้แล้วจากอุตสาหกรรม อิเล็กทรอนิกส์ การกรองน้ำมัน ใช้แล้วเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่จากอุตสาหกรรมผลิตแป้นพิมพ์ โดย จำหน่ายสินค้ารีไซเคิลในราคาที่ถูกกว่าของเดิมมาก ปรากฏว่าบริษัทแห่งนี้สามารถทำธุรกิจการรี ไซเคิลของเสียได้อย่างประสบความสำเร็จ ทำให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายไปทั่วโลกและได้รับคำชื่นชม เป็นอย่างมากสำหรับเทคโนโลยีต่างๆ ที่ทางบริษัทพัฒนาขึ้นมา แม้กระทั่งหน่วยงานป้องกันมลพิษ ของประเทศสหรัฐอเมริกาก็ได้พิมพ์เผยแพร่ผลงานของบริษัทนี้และตั้งฉายาให้กับบริษัทนี้ว่า “ผู้นำ แลกเปลี่ยนของเสียที่ขยันและกระตือรือร้น” ซึ่งในเวลาต่อมาทางบริษัทก็ได้เรียกร้องให้ผู้ผลิตสินค้า

ต่างๆ มีการออกแบบผลิตภัณฑ์แนวใหม่ที่ลดการเกิดของเสียและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้มากยิ่งขึ้น ต่อจากนั้นกระแสด้านสิ่งแวดล้อมในสังคมยิ่งทวีความต้องการสิ่งแวดล้อมที่ดีมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะ ในช่วงปี ค.ศ. 1998-2003 เกิดกระแสความต้องการชุมชน รูปแบบ Zero waste ที่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อมมากขึ้นรวมถึงแนวปฏิบัติของการส่งเสริมแนวทางของ Zero Waste ให้ใกล้เคียงกับ ความหมายของ “ของเสียเหลือศูนย์” ให้เป็นไปได้มากที่สุด (Energy Saving, 2555)

ในประเทศไทยมีการจัดทำโครงการประกวดชุมชนปลอดขยะ (Zero Waste) เฉลิมพระเกียรติ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุน โดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้เกิดความร่วมมือและการมีส่วนร่วม ของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยแบบ ครบวงจร ซึ่งในการประกวดชุมชนปลอดขยะนี้มีชุมชนให้ความสนใจเข้าร่วมประกวด กว่าร้อย ชุมชนทั่วประเทศไทย ซึ่งเมื่อชุมชนไหนชนะการประกวดก็จะได้รับโล่รางวัลและเงินสนับสนุนใน การจัดกิจกรรมของชุมชน

ในจังหวัดลำพูนมีปริมาณขยะปริมาณขยะที่จัดเก็บได้ 326.1 ตัน/วัน และสามารถกำจัดได้ 267.14 ตัน/วัน จังหวัดลำพูนจึงได้จัด โครงการกิจกรรมเมืองสวยใสไร้มลพิษ (Clean&GreenCity) ของจังหวัดลำพูน และในเขตเทศบาลตำบลอุโมงค์เป็นเทศบาลที่ได้รับการยกย่องให้เป็นต้นแบบ ใน การจัดการขยะอย่างเหมาะสมและตำบลอุโมงค์ก็เป็นตำบลที่ได้มีการส่งประกวดชุมชนสะอาดและได้รับ รางวัลระดับประเทศ

บ้านกอม่วงคนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีครัวเรือนที่ทำอาชีพ เกษตรกรรม จำนวน 245 ครัวเรือน จากทั้งหมด 309 ครัวเรือน โดยส่วนมากเป็นสวนลำไย มีผลผลิต ตลอดปี ทำให้ปริมาณขยะจากภาคเกษตรกรรมมีปริมาณมาก เช่น เศษใบไม้ เศษไม้ เปลือกผลไม้ เป็นต้น ในอดีตคนในชุมชนยังไม่มีตระหนักรู้ในเรื่องของการจัดการขยะทำให้มีปริมาณขยะที่เกิดจาก การเกษตรกรรมหรือในครัวเรือนมีปริมาณมากทำให้เกิดการระบาดของโรคไข้เลือดออกจากการที่มี น้ำขังในเปลือกผลไม้ ในเศษพลาสติก และมีความสกปรกในครัวเรือนและในชุมชน ทางเทศบาลได้มี การรณรงค์ให้มีการจัดการขยะภายในชุมชนเพื่อเป็นการลดการระบาดของโรคไข้เลือดออกและทำให้ ชุมชนมีความสะอาดยิ่งขึ้น

การที่ชุมชนใดประสบความสำเร็จในการจัดการขยะพบว่ามีการวางแผน มีการให้ความ ร่วมมือในชุมชน (กรมควบคุมมลพิษ , 2552) ดังเช่น ชุมชนบ้านกอม่วงที่เป็นชุมชนเกษตรกรรม ที่ ประสบความสำเร็จในการแยกขยะ มีกลุ่มคณะกรรมการในการจัดการขยะ โดยมีประธานชุมชนบ้าน กอม่วงเป็นประธานกลุ่มด้วย โดยในกลุ่มคณะกรรมการเป็นอาสาสมัคร ที่มีความเสียสละมาเป็น ตัวแทนในการจัดการขยะของชุมชน ได้มีการดำเนินกิจกรรมการจัดการขยะอย่างต่อเนื่องจนประสบ ความสำเร็จในการจัดการขยะ และเป็นที่ยอมรับจากชุมชนใกล้เคียงและหน่วยงานภาครัฐทำให้พบว่า การที่ชุมชนให้ความสำคัญกับปัญหาในการจัดการกับขยะที่มาจากภาคเกษตรกรรมจนทำให้มีการ

แก้ปัญหาขยะได้จริงและยั่งยืนความสำเร็จของชุมชนบ้านกอม่วง ในการจัดการขยะ ทำให้ผู้วิจัยสนใจในการจัดการขยะโดยมีโจทย์วิจัยดังนี้

1. การจัดการขยะในชุมชนบ้านกอม่วง จังหวัดลำพูน มีกระบวนการอย่างไร และผลของกระบวนการจัดการขยะเป็นอย่างไร
2. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะในชุมชนบ้านกอม่วง ตำบลอุโมงค์ จังหวัดลำพูนมีอะไรบ้าง

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการของการจัดการขยะในชุมชนบ้านกอม่วงตำบลอุโมงค์ จังหวัดลำพูนและผลของการจัดการขยะในชุมชนบ้านกอม่วงตำบลอุโมงค์ จังหวัดลำพูน
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วงตำบลอุโมงค์ จังหวัดลำพูน

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการของการจัดการขยะและผลของการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง ตำบลอุโมงค์ จังหวัดลำพูน
2. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง ตำบลอุโมงค์ จังหวัดลำพูน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ด้านพื้นที่

หมู่ 2 บ้านกอม่วง ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

1.4.2 ด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการศึกษา คือ ตุลาคม 2558 ถึง เมษายน 2560

1.4.3 ด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ ได้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง ตำบล อุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยจะทำการศึกษาประเด็นต่อไปนี้

- การจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง และการดำเนินงานของกลุ่มคณะกรรมการจัดการขยะบ้านกอม่วง
- ผลที่ได้จากการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง
- ปัจจัยที่มีผลการจัดการขยะ ของชุมชนบ้านกอม่วง

1.5 นิยามศัพท์

การจัดการขยะของชุมชน หมายถึง กระบวนการและวิธีปฏิบัติในการดำเนินงานของบ้านกอม่วงที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการทิ้งขยะมูลฝอย การเก็บขยะชั่วคราวไว้ในภาชนะที่จัดเก็บ การรวบรวมขยะมูลฝอย และการแปลงรูปของขยะมูลฝอย โดยจะคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดในทางสุขอนามัย ทัศนียภาพ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านกอม่วง

ผลของการจัดการขยะ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นหลังการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง เทศบาลตำบล

อุโมงค์ อาทิเช่น ความสะอาดภายในชุมชน การได้รับรางวัลการประกวดชุมชนสะอาด

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะ หมายถึง องค์ประกอบที่สนับสนุนทำให้ชุมชนบ้านกอม่วงมีการจัดการขยะในชุมชนจนประสบความสำเร็จ

กลุ่มคณะกรรมการ หมายถึง เป็นกลุ่มอาสาสมัครของชุมชนที่เข้ามาเพื่อเข้ามาจัดการขยะ มีจำนวน

15 คน โดยมีชื่อกลุ่มว่า โครงการสิ่งแวดล้อมขยะในชุมชนบ้านกอม่วง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การจัดการขยะในชุมชนบ้านกอม่วง เทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้ทบทวนองค์ความรู้ที่มีอยู่ เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการตนเองของชุมชน โดยศึกษาและรวบรวมจากเอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางในการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การจัดการขยะในชุมชน

2.1.1 ความหมายของขยะ

ความหมายของคำว่าขยะมีกำหนดไว้หลากหลายความหมาย ผู้วิจัยทำการศึกษาและการรวบรวมจากเอกสารต่าง ๆ เอกสารงานวิจัย รวมทั้งสื่อทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีความหมายดังต่อไปนี้

ขยะมูลฝอย ความหมายตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2550 ได้ให้ความหมายของขยะมูลฝอย หมายถึง สิ่งต่างๆที่เราไม่ต้องการใช้ ได้แก่ เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษผักผลไม้ เศษสินค้า เศษถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร เถ้า มูลสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงวัตถุอื่น สิ่งใดที่เก็บกวาดได้จากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น และหมายความรวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชนหรือครัวเรือน (กลุ่มบริหารกฎหมายสาธารณสุข กรมอนามัย, 2554)

กรมควบคุมมลพิษ ได้ให้ความหมายของ ขยะมูลฝอยว่าคือ เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุ ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร เถ้า มูลสัตว์ ซากสัตว์หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น และหมายความรวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษ หรืออันตรายจากชุมชนหรือครัวเรือน (กรมควบคุมมลพิษ, 2555)

จากความหมายและคำนิยามของหน่วยงานต่างๆ มีความหมายคล้ายคลึงกัน ซึ่งในการศึกษาค้นคว้านี้ ได้ให้ความหมายของขยะชุมชน ไว้ว่า สิ่งของเหลือทิ้งจากการอุปโภคบริโภค และ สิ่งที่เหลือทิ้งจากภาคเกษตรกรรม ซึ่งเสื่อมสภาพจนใช้การไม่ได้หรือไม่ต้องการใช้แล้ว เช่น ถุงพลาสติก

กระดาษ ขวดแก้ว ขวดพลาสติก เศษอาหาร เศษใบไม้ จากสวน จากไร่ นา จากครัวเรือน รวมทั้งจากการโยนทิ้งบริเวณริมถนนของผู้ใช้ถนนที่ตัดผ่านชุมชนกอม่วง เป็นต้น

2.1.2 ประเภทของขยะ

ประเภทของขยะมีหลายประเภทตามวิธีการคิดและรูปแบบการจัดการหรือการนำไปใช้ประโยชน์ แบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ได้ 3 กลุ่มดังนี้

มูลฝอยเปียก หมายถึง มูลฝอยที่ประกอบด้วยสารอินทรีย์และความชื้นค่อนข้างสูง ได้แก่ เศษอาหาร เศษผัก เศษผลไม้ อาหารเหลือทิ้งมูลฝอยประเภทนี้ทำให้เกิดการย่อยสลายได้อย่างรวดเร็ว เป็นตัวการสำคัญให้เกิดกลิ่นเหม็นรบกวน

มูลฝอยแห้ง หมายถึง เศษวัสดุต่าง ๆ ที่เหลือใช้จากบ้านเรือนและแหล่งธุรกิจ ได้แก่ เศษยาง เศษรองเท้า กระดาษ ภาชนะแตก ขยะนี้มีความชื้นในตัวต่ำและย่อยสลายได้ช้า จึงไม่ก่อให้เกิดกลิ่นเหม็น แบ่งได้ 2 ชนิด คือ ชนิดที่สามารถไหม้เป็นถ่านได้ ได้แก่ เศษไม้ เศษหญ้า กระดาษ และชนิดที่ไม่สามารถไหม้เป็นถ่านได้ด้วยการเผาไหม้ธรรมดา ได้แก่ เศษโลหะ เศษแก้ว เศษกระป๋อง เศษคอนกรีต เป็นต้น

มูลฝอยอันตราย หมายถึง มูลฝอยที่มีลักษณะเป็นพิษก่อให้เกิดอันตราย เมื่อไม่มีการนำไปกำจัด หรือก่อให้เกิดความยุ่งยากในการเก็บขนและกำจัด เช่น กระป๋องสี สารฆ่าแมลง ถ่านไฟฉาย

สำหรับขยะชุมชน (ยกเว้นขยะอันตราย) ประกอบด้วย สารอินทรีย์ (ย่อยสลายง่าย) และสารอนินทรีย์ (ย่อยสลายยาก) โดยสารอินทรีย์ ประกอบด้วย เศษอาหาร กระดาษ พลาสติก เส้นใยสังเคราะห์ ยางหนัง และไม้ ส่วนสารอนินทรีย์ ประกอบด้วย แก้ว อลูมิเนียม โลหะ สำหรับประเทศที่มีการพัฒนาด้านการจัดการขยะค่อนข้างดีขยะชุมชนจะถูกแยกโดยการนำกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งสารอนินทรีย์ส่วนมากจะถูกนำกลับไปใช้ใหม่ ในขณะที่สารอินทรีย์จะถูกส่งไปกำจัด (กรมควบคุมมลพิษ, 2547)

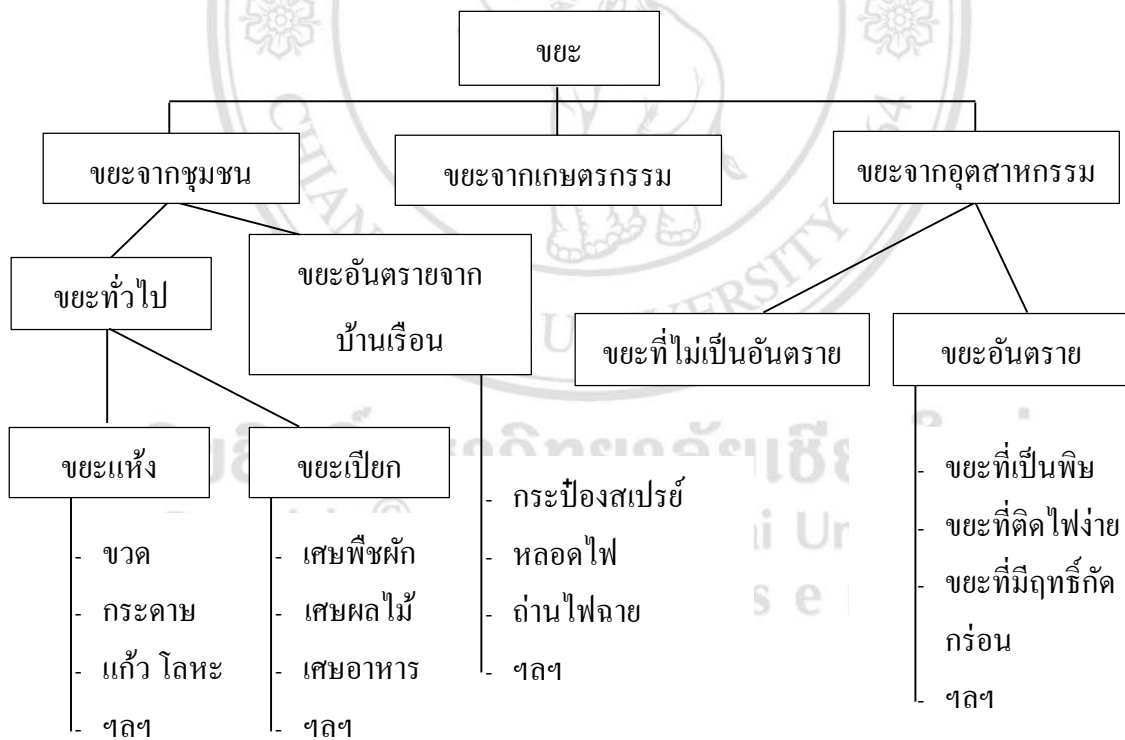
ประเภทของขยะที่เกิดขึ้นในเขตชุมชนสามารถจำแนกได้หลายรูปแบบ เช่น จำแนกตามลักษณะที่มองเห็น เช่น ขยะเปียก ขยะแห้ง ขยะพวกเศษสิ่งก่อสร้าง และขยะอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น จำแนกตามแหล่งกำเนิด ได้แก่ ขยะจากชุมชน บ้านพักอาศัย ร้านค้า หน่วยงานหรือ สถาบันการศึกษา พื้นที่ก่อสร้างและรื้อถอน กิจกรรมการให้บริการของเทศบาล การจัดสวนและ ตกแต่งกิ่งต้นไม้ เป็นต้น สถานที่บำบัดหรือกำจัดของเสีย โรงงานอุตสาหกรรม และ พื้นที่ทำการ เกษตรกรรม เป็นต้น (สุภาภรณ์, 2549)

2.1.3 แหล่งกำเนิดขยะ

แหล่งชุมชน กิจกรรมอุตสาหกรรม และกิจกรรมเกษตร จัดได้ว่าเป็นแหล่งกำเนิดของขยะมูลฝอยที่สำคัญ เมื่อประชากรเพิ่มขึ้นขยะมูลฝอยก็จะเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว ประกอบกับมีการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว ก็ยังทำให้มีขยะมูลฝอยใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย ขยะมูลฝอยเหล่านี้มีทั้งขยะมูลฝอยทั่วไปและของเสียอันตราย แต่ละประเภทมีลักษณะแตกต่างกันสามารถแบ่งตามแหล่งกำเนิดได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, 2535)

1. ของเสียจากภาคเกษตรกรรม เช่น ขาฆ่าแมลง ปุ๋ย มูลสัตว์ น้ำทิ้งจากการทำปศุสัตว์ ฯลฯ
2. ของเสียจากบ้านเรือนแหล่งชุมชน เช่น หลอดไฟ ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ แก้ว เศษอาหาร พลาสติก โลหะ หินไม้ กระเบื้อง ผนัง ยาง ฯลฯ
3. ของเสียจากสถานประกอบการในเมือง เช่น กัดตาการ ตลาดสด วัด

ทั้งนี้ พัฒนา อรุณีย์พงศธร (2547) ได้สรุปออกมาเป็นแผนภาพการจำแนกประเภทและลักษณะของขยะมูลฝอยที่เกิดจากกิจกรรมต่างๆดังนี้

แผนภูมิที่ 2.1 การจำแนกประเภทและลักษณะของขยะมูลฝอยที่เกิดจากกิจกรรมต่างๆ

2.1.4 ผลกระทบของขยะต่อสภาวะแวดล้อม

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2556) กล่าวว่า ขยะนับวันจะเพิ่มปริมาณมากขึ้นตามจำนวนประชากร หากไม่มีการกำจัดให้ถูกวิธีและเหมาะสมแล้วปัญหาความสกปรกและการเกิดมลพิษทั้งทางดิน น้ำ และอากาศ จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

1. ผลกระทบต่อดิน (Soil Pollution) ขยะที่เทกองทิ้งไว้ จะทำให้พื้นดินสกปรกดินมีสภาพที่เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตในดิน ตลอดจนทำให้คุณสมบัติทางกายภาพของดินเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดเป็นอันตรายต่อสุขภาพได้

2. ผลกระทบต่อแหล่งน้ำ (Water Pollution)

2.1 ขยะที่ตกลงไปในแหล่งน้ำ ลำคลอง และท่อระบายน้ำ จะทำให้แหล่งน้ำตื้นเขิน การไหลของน้ำไม่สะดวกจึงเกิดสภาวะน้ำท่วมได้ง่าย

2.2 ทำให้เกิดมลพิษทางน้ำ เช่น น้ำเน่า น้ำเป็นพิษ น้ำมีเชื้อโรคปนเปื้อน และน้ำที่มีคราบน้ำมัน ซึ่งไม่เหมาะกับการใช้อุปโภคบริโภค

2.3 ผลกระทบต่ออากาศ (Air Pollution) ขยะที่กองทิ้งไว้ในชุมชน หรือในแหล่งกำจัดซึ่งไม่มีการฝังกลบ หรือขณะเก็บขนไม่มีการปกปิดอย่างมิดชิด ขยะเหล่านั้นจะส่งกลิ่นเหม็นออกมาชิ้นส่วนของขยะจะปลิวในอากาศทำให้เกิดความสกปรก ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์ นอกจากนี้อีกประการหนึ่งการเผาขยะทำให้เกิดควันและขี้เถ้า การหมักหมมและเน่าสลายของขยะ จะก่อให้เกิดก๊าซพิษและกลิ่นเหม็น

2.4 ผลกระทบต่อทัศนียภาพ (Visual Pollution) ปัญหาขยะจากการทิ้งไม่เป็นระเบียบ เรียบร้อย ทำให้เกิดความสกปรก ขาดความเป็นระเบียบเป็นที่น่ารังเกียจแก่ผู้อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงรวมทั้งผู้พบเห็น

2.5 แหล่งเพาะพันธุ์และแพร่กระจายของเชื้อโรค (Breeding Places) โดยเฉพาะขยะติดเชื้อจากสถานพยาบาล ซึ่งปะปนกับขยะทั่วไปทำให้ประชาชนที่ไปคุ้ยเขี่ยมูลฝอย (Scavenger) มีการสัมผัสกับเชื้อโรคที่ปนมากับขยะ

2.6 เกิดเหตุรำคาญ (Nuisance) และส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์ เหตุรำคาญที่มาจากกองขยะ เป็นผลมาจากการเกิดผลกระทบต่อทัศนียภาพ ก๊าซพิษ กลิ่นเหม็นเพราะขยะที่กองทิ้งไว้มักมีปัญหา จะมีขยะเปียก เศษอาหารเป็นองค์ประกอบอยู่ ทำให้เกิดการเน่าเสียหรือการย่อยสลายแบบไม่ใช้ออกซิเจน ทำให้เกิดก๊าซไฮโดรเจนซัลไฟด์ (ก๊าซไข่เน่า) ได้

ทั้งนี้ ฐปัท จุลวงษ์ (2553) ได้กล่าวว่า มูลฝอยที่เกิดขึ้นจากชุมชนหากไม่มีการเก็บหรือขนถ่าย กำจัดอย่างเหมาะสมแล้วจะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆต่อชุมชนคือ

1. มลพิษต่อสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมต่างๆของชุมชนเกิดมลพิษ เช่น น้ำเสีย อากาศเสีย เป็นต้น
2. แหล่งเพาะพันธุ์ของเชื้อโรคและแมลง มูลฝอยอาจมีเชื้อปะปนมาทำให้เกิดโรคได้ ถ้ากำจัดไม่ถูกต้องจะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงวันและหนูเป็นพาหะนำโรคได้
3. การเสี่ยงต่อสุขภาพ ชุมชนที่ขาดการจัดการที่ดีจะทำให้ประชาชนเสี่ยงต่อการเกิดโรคได้ง่าย เช่น โรคทางเดินอาหารที่ติดเชื้อจากแบคทีเรีย และพยาธิต่างๆ
4. การสูญเสียทางเศรษฐกิจ ชุมชนต้องเสียค่าใช้จ่ายในการกำจัดมูลฝอยอยู่แล้วถ้าการกำจัดไม่ถูกต้องย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจด้านต่างๆ
5. ทำให้ขาดความสวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน
6. ก่อให้เกิดความรำคาญต่อคนในชุมชน
7. การเกิดอุบัติเหตุ มูลฝอยที่กองทิ้งไว้ อาจจะมีเชื้อไฟถ้าไม่ระมัดระวังอาจเกิดไฟลุกขึ้นมาได้ หรืออาจจะมีของมีคมเป็นอันตรายได้

2.1.5 การจัดการขยะโดยชุมชนและกระบวนการจัดการโดยชุมชน

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (2549) กล่าวว่า การจัดการมูลฝอยในปัจจุบัน มีความยุ่งยากหลายประการ ที่มีความเกี่ยวเนื่องกันอยู่ซึ่งไม่อาจ แยกออกได้ เช่น ปริมาณและส่วนประกอบของมูลฝอยที่แตกต่างกันไปในพื้นที่ การ ขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็วงบประมาณอันจำกัด จากผลกระทบอันเนื่องจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทรัพยากรที่เริ่มมีจำนวนจำกัด เป็นต้น ดังนั้น เพื่อให้การจัดการมูลฝอยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความเข้าใจถึงส่วนต่าง ๆ ของระบบการจัดการมูลฝอยในการจัดการมูลฝอย ชุมชน ซึ่งเริ่มตั้งแต่การทิ้งมูลฝอย จนกระทั่งถึงการกำจัดมูลฝอยในขั้นสุดท้ายอาจแบ่งได้ 6 ขั้นตอน คือ การทิ้งมูลฝอย การจัดการ ณ คริวเรือน การรวบรวมขน การขนถ่าย และการขนส่ง ในการจัดการ มูลฝอยสำหรับชุมชนใดชุมชนหนึ่ง จะต้องพิจารณาเลือกเฉพาะขั้นตอนที่เหมาะสมจาก 6 ขั้นตอนมา ประกอบเข้าด้วยกัน ซึ่งโดยส่วนใหญ่ในการจัดการมูลฝอยสำหรับชุมชนทั่วไปประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้

1. การทิ้งขยะมูลฝอย ได้แก่ กิจกรรมที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้ทิ้งเห็นว่า วัสดุชิ้นใดๆ นั้น ไม่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ได้อีกต่อไปแล้ว จึงทิ้งไปหรือเก็บรวบรวมไว้เพื่อกำจัดต่อไป
2. การจัดการขยะมูลฝอยในระดับครัวเรือน ในส่วนนี้จะมุ่งความสนใจไปที่มูลฝอยที่เกิดจาก ชุมชนมากกว่ามูลฝอยที่เกิดจากแหล่งอื่น เพราะมูลฝอยส่วนนี้ประกอบด้วยมูลฝอย

มากมายหลายชนิด ปะปนกันอยู่และเกิดขึ้นในแหล่งที่คนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่ของ ผู้คนอาศัยกันอยู่อย่างหนาแน่น

3. การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยในชุมชน เป็นการเก็บรวบรวมมูลฝอยจากที่ต่างๆ ภายในชุมชน เพื่อนำไปกำจัด

การสร้างเชื่อมั่นและให้ความรู้กับประชาชนเป็นวิธีที่ดีที่สุดที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชน อาจใช้ไม่ได้สมบูรณ์แบบสำหรับทุกกรณี โดยมีเป้าหมายที่ คราวเรือนภายใต้โครงสร้างของชุมชน ซึ่งถือเป็น กลุ่มที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในบรรดาผู้ก่อให้เกิดขยะมูลฝอย กระบวนการนี้ หากต้องการนำไปใช้กับ กลุ่มผู้ก่อให้เกิดขยะมูลฝอยอื่น ๆ เช่น ตลาด, โรงเรียน ฯลฯ ก็เพียงแต่นำไปดัดแปลงและ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับปรุงให้มีความเหมาะสมก็จะสามารถนำไปใช้ได้ทันที ประเด็นสำคัญก็คือการแนะนำในระดับของผู้ก่อให้เกิดขยะมูลฝอยให้มีการคัดแยก "ขยะ" ในส่วนที่สามารถนำไปรีไซเคิล บำบัด หรือนำไปใช้ซ้ำได้ การแยกขยะจะทำให้ได้ ขยะ 2 ประเภท ดังนี้ ของขายได้ ซึ่งเป็นวัสดุที่มีมูลค่าและสามารถขายให้กับผู้ค้าของเก่า โดยทั่วไปในประเทศไทยจะเรียกว่าเป็น ขยะรีไซเคิล และ ขยะชีวภาพ เป็นวัสดุจากครัวเรือน (จำพวกเศษอาหาร ผัก ผลไม้) หรือจากสวนในบ้าน (กิ่งไม้ ใบไม้ เศษหญ้า ดอกไม้) ซึ่งสามารถนำมาหมักและใช้ซ้ำในรูปของปุ๋ยหรือวัสดุปรับปรุงคุณภาพ ดิน (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม , 2557)

กรมควบคุมมลพิษ (2551) อธิบายว่า การป้องกันและควบคุมการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะที่สำคัญ ต้องอาศัย ขบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน โดยทั่วไปแล้วหน่วยงานประชาชน องค์กรและชุมชน สามารถลดปริมาณขยะที่จะเกิดขึ้นได้โดยใช้หลักการดังนี้

1 ระดับครัวเรือน

1.1 ลดการใช้ (Reduce)

- 1.1.1 ลดการขนขยะเข้าบ้าน ไม่ว่าจะเป็นถุงพลาสติก ถุงกระดาษ กระดาษห่อของ โฟม หรือหนังสือพิมพ์
- 1.1.2 ใช้ผลิตภัณฑ์ชนิดเดิมเช่น น้ำยาล้างจาน น้ำยาปรับผ้านุ่ม เครื่องสำอาง ถ่านชนิดชาร์จได้สบู่อะลู
- 1.1.3 ลดปริมาณขยะมูลฝอยอันตรายในบ้าน หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี ภายในบ้าน
- 1.1.4 พยายามหลีกเลี่ยงการใช้โฟมและพลาสติกซึ่งกำจัดยาก โดยใช้ถุงผ้า หรือตะกร้าในการจับจ่ายซื้อของ

1.2 ใช้ซ้ำ (Reuse)

- 1.2.1 นำสิ่งของที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่
- 1.2.2 นำสิ่งของมาดัดแปลงให้ใช้ประโยชน์ได้อีก
- 1.2.3 ใช้กระดาษทั้งสองหน้า

1.3 การรีไซเคิล (Recycle)

- 1.3.1 คัดแยกขยะรีไซเคิล แต่ละประเภท
- 1.3.2 นำไปขาย/บริจาค/ นำเข้าธนาคารขยะ/กิจกรรมขยะแลกไข่
- 1.3.3 ขยะเหล่านี้ก็จะเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล

2 ระดับชุมชน

- 2.1 จัดทำโครงการหรือประสานให้มีการดำเนินโครงการที่เน้น การลดและใช้ประโยชน์ขยะชุมชน
- 2.2 ให้รางวัลตอบแทน ใบประกาศเกียรติคุณ หรือการ ส่งเสริมการขาย แก่ร้านค้า หรือผู้ประกอบการที่สามารถลดบรรจุภัณฑ์ พุ่มพื่อย
- 2.3 ส่งเสริมให้ผู้จัดจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น ห้างสรรพสินค้า หรือร้านค้าปลีก-ส่ง อำนวยความสะดวกให้กับผู้บริโภคในการคัดแยกและส่งคืน บรรจุภัณฑ์ที่ใช้ห่อหุ้มสินค้า

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องการจัดการขยะของผู้สูงอายุในชุมชนบ้านกอม่วง ได้ทำการศึกษาจากเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวคิด ทฤษฎี ขั้นตอนการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา จากการศึกษา ทบทวนผลงานวิจัยต่าง ๆ สามารถทำการสรุปและเลือกงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

2.2.1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะโดยชุมชน

ธนาพร (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่องการจัดการขยะชุมชน กรณีศึกษาบ้านดงม่อนกระทิง เทศบาลนครลำปาง ผลการศึกษาพบว่า การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านดงม่อนกระทิงมีรูปแบบดำเนินการจัดการด้วยตนเอง โดยดำเนินการจัดเก็บขยะ การจัดหาแรงงานเพื่อปฏิบัติงาน การจัดเก็บค่าธรรมเนียมเก็บขยะ การบริหารกองทุนขยะ และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รวมถึงการกำหนดเกณฑ์การปฏิบัติเพื่อจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเอง ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมมากในการจัดการขยะมูลฝอย โดยในกระบวนการดำเนินงานของชุมชนนั้น ปัจจัยการรับรู้ข่าวสาร ผู้นำ การมีส่วนร่วมของชุมชน การสนับสนุนของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ และเทศบาลนครลำปาง เป็นปัจจัยที่มีผลการจัดการขยะ

มูลฝอยของชุมชน โดยเป็นการหนุนเสริมการดำเนินงานของชุมชนให้มีศักยภาพในการจัดการขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น

มาริสสา (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนเพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการในเขตเทศบาลตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า

1. ด้านบริบทการจัดการขยะมูลฝอย สามารถสรุปเป็นประเด็นหลัก ๆ ได้ดังนี้ คือ ปัญหาด้านปริมาณจำนวนขยะในพื้นที่เทศบาลตำบลต้นเปามีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตาม จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นทั้งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่และเดินทางผ่านหรือมาท่องเที่ยวในพื้นที่

2. แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในปัจจุบัน จากการศึกษาพบว่า เทศบาลได้เริ่มนำแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยใหม่ ๆ เขามาจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ เริ่มมีการจัดอบรมให้ความรู้กับประชาชน ในเรื่องการคัดแยกขยะที่ใช้ได้กับใช้ไม่ได้ พร้อมทั้งมีการส่งเสริมให้ประชาชนภายในหมู่บ้านเก็บขยะรีไซเคิลไว้จำหน่ายเป็นรายได้ของประชาชนเอง

3. ด้านข้อมูลพื้นฐานที่จะนำไปพัฒนาเป็นแนวทางสู่แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการขยะมูลฝอยแบบยั่งยืน สามารถสรุปเป็นประเด็นหลักๆ ได้ดังนี้ 1) ควรเริ่มจากการให้ประชาชนมีความรู้เรื่องประโยชน์และโทษของขยะมูลฝอย 2) ให้ความรู้ประชาชนถึงการจัดเก็บขยะให้ถูกวิธี การนำขยะมูลฝอยประเภทต่างๆ กลับมาใช้ใหม่ 3) เทศบาลควรจัดเตรียมถังขยะไว้บริการประชาชนระบบ 3 ถัง คือ มีถังขยะเปียก ถังขยะแห้ง และถังขยะมีพิษ 4) มีการจูงใจให้ประชาชนในพื้นที่ร่วมมือกันในการรักษาความสะอาด เช่น มีการประกวดหมู่บ้านน่าอยู่ โดยมีการประกาศการจัดลำดับและมอบรางวัลประจำเดือนทุกเดือน เป็นต้น

ศรัทธาธิป (2551) ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการขยะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลศึกษาวิจัยพบว่าการจัดการขยะที่ประเทศไทยดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน เป็นการแก้ปัญหาที่เน้นการกำจัดขยะด้วยวิธีต่างๆ เช่น การฝังกลบ, การเผาและการเทกองกลางแจ้ง ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายทาง โดยมิได้พิจารณาถึงสาเหตุปัญหาที่แท้จริงที่ทำให้เกิดขยะ อันได้แก่ การผลิต การบริโภค และอรรถประโยชน์ การจัดการขยะในปัจจุบันเป็นไปในลักษณะของการวิ่งตามปัญหา จึงไม่ประสบความสำเร็จในการจัดการขยะเท่าที่ควร การจัดการขยะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นการแก้ไขจัดการที่สาเหตุของปัญหาขยะที่เกิดความยั่งยืน

บัญชา (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดของเทศบาลตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การใช้กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนภาคครัวเรือน ให้ความร่วมมือบริหารจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับเทศบาล การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เป็นวิธีสร้างมวลชนสัมพันธ์ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในครัวเรือน และสิ่งที่สำคัญคือการกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการขยะมูลฝอยในอนาคตต่อไป

2.2.2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ

ชนิดา (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการขยะและเทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอบต.ไร่ส้ม จ.เพชรบุรี พบว่า ชุมชนมีรูปแบบการคัดแยกขยะ มีการสร้างเครือข่ายการคัดแยกขยะ มีการประชาสัมพันธ์การคัดแยกขยะสม่ำเสมอเพื่อขยายเครือข่ายการคัดแยกขยะ รมรงค์ ให้คนในชุมชนคัดแยกขยะจนเป็นนิสัย และเปิด โอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคัดแยก

นภาพวิวัฒน์ (2553) ทำการถอดบทเรียนการจัดการขยะชุมชนจากพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จเพื่อเป็นแนวทางการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนวังดั่ง หมู่ 1 ตำบลวังดั่ง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาค้นคว้าถอดบทเรียนพบว่า ปัญหาขยะในชุมชนเป็นปัญหาสำคัญและเกิดขึ้นได้กับชุมชนทั้งในทุกระดับ สาเหตุเกิดเนื่องมาจากประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจ ความร่วมมือ ขาดงบประมาณ ตลอดจนไม่มีพื้นที่จัดการอย่างเหมาะสม ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม และในการจัดการขยะของชุมชนนั้น อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ การร่วมคิด ร่วมประชุม วางแผนการดำเนินการ และติดตามผล ทำให้ปริมาณขยะลดลงได้ในที่สุด โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม การจัดการปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในชุมชน แต่ยังคงขาดการวิเคราะห์ระบบและวิสัยทัศน์ร่วมกันกับทุกๆ ฝ่าย เพื่อการแก้ไขปัญหาในระยะยาวต่อไป

ธนาพร (2544) ได้ศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านดงม่อนกระทั่งพบว่าชุมชนมีรูปแบบการจัดการดำเนินงานด้วยตนเอง โดยดำเนินการจัดเก็บขยะ บริหารกองทุนขยะ แก้ไขปัญหาต่างๆ รวมถึงการกำหนดเกณฑ์การจัดการขยะของชุมชนเอง ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย โดยในการดำเนินงานของชุมชนนั้น ได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลนครลำปาง เพื่อส่งเสริมการจัดการขยะในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

ปรีทญ์ (2558) ได้ศึกษาการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรในชุมชนบ้านสบสา-หนองพาน ตำบลดอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่พบว่า การจัดการขยะของชุมชนบ้านสบสา-หนองพานมีผลที่เกิดขึ้นคือ เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และเกิดองค์ความรู้ด้านการจัดการขยะ โดยธนาคาร วัสดุรีไซเคิลชุมชนบ้านสบสา-หนองพาน มีการจัดตั้งธนาคารขยะขึ้นมาให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการขยะ สามารถจัดการขยะได้อย่างถูกวิธี เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เกิดความยั่งยืนของการจัดการขยะ และ ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรในชุมชนบ้านสบสา-หนองพาน มีดังนี้ (1) รูปแบบการทำงานของคณะกรรมการ (2) การมีส่วนร่วมของสมาชิกธนาคาร (3) การเรียนรู้จากข้อผิดพลาดในอดีต (4) การได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว

2.3 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความเป็นมาของการจัดการขยะ กระบวนการจัดการขยะ ปัจจัยในการจัดการขยะในชุมชน และผลที่เกิดขึ้นจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง ตำบลอุโมงค์ โดยผู้ศึกษามีกรอบแนวคิดในการศึกษาดังนี้คือ

แผนภูมิที่ 2.1 กรอบแนวคิด

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยนี้ได้ใช้ได้ปรับใช้ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงสำรวจ เนื้อหาบทนี้กล่าวถึง วิธีดำเนินงานวิจัย กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย และขอบเขตการวิจัย

3.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนของบ้านกอม่วง ตำบลอุโมงค์ คือ

- นาง เรณู มีปาน ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
- นาย ชัยน วิพรหมชัย นายกเทศบาลตำบลอุโมงค์ เป็นองค์กรที่ให้การสนับสนุนในการจัดการขยะของชุมชน
- กลุ่มคณะกรรมการจัดการขยะในชุมชนบ้านกอม่วง ตำบลอุโมงค์ จำนวน 15 คน เนื่องจากเป็นผู้ที่เป็นหลักในการดำเนินโครงการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง
 - นางคำอิ่น หล้าจักรสินธุ์ นายนิคม คำเมืองลือ
 - นางแก้วตา กันทาววัฒน์ นางสาววิไลพรรณ ปันมงคล
 - นางสาวพิมพ์พรรณ กิจเจริญ นางปรานอม ปัญเจริญ
 - นางนุจรินทร์ แผล่งอุโมงค์ นางสุรีย์ สมบูรณ์ชัย
 - นางสุจิตรา มะโนชัย นางสาวทอง เสนาววัฒน์
 - นายบัวผัน เสนาววัฒน์ นางทัศนีย์ นันตีสิงห์
 - นายบุญยวง สมคำ นางฉวีวรรณ เสนาววัฒน์
 - นางศรีพรรณ สุธรรม

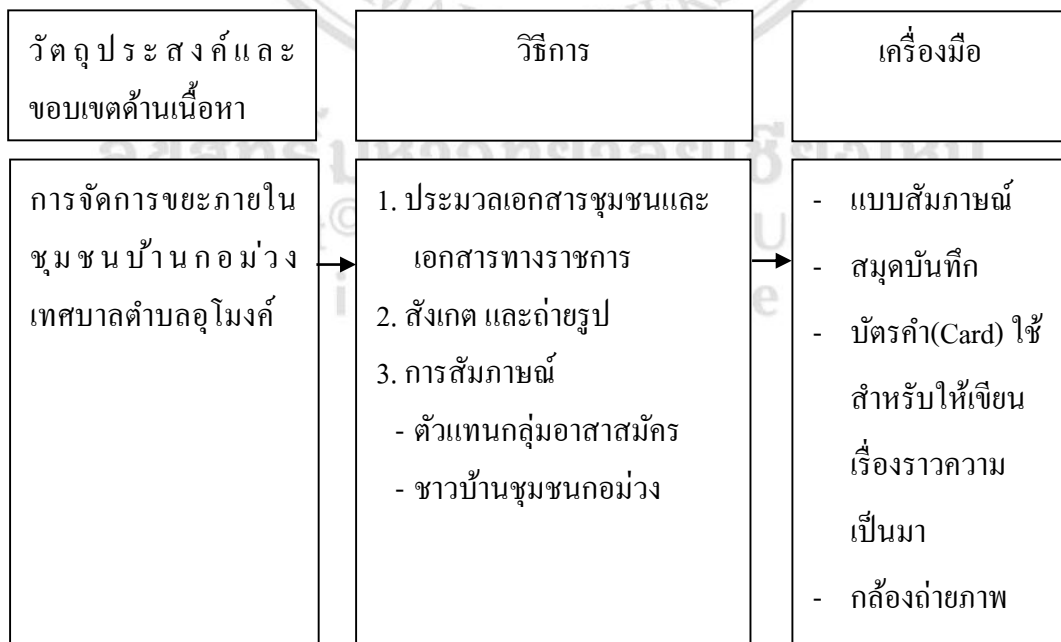
- ตัวแทนครัวเรือนที่เข้าร่วมในโครงการในชุมชนกอม่วงจำนวน 6 ครัวเรือน จากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงของผู้วิจัย ซึ่งเป็นตัวแทนชาวบ้านในแต่ละซอยของชุมชนบ้านกอม่วง

- นายอวยชัย ชูเลาตระกูล นางกาญจนา ใจหงส์
- นายเอกชัย กองเกิด นางศุัน คำเมืองลือ
- นางบัวผิน เสนาวัดน์ นายวิทย์ เสนาวัดน์

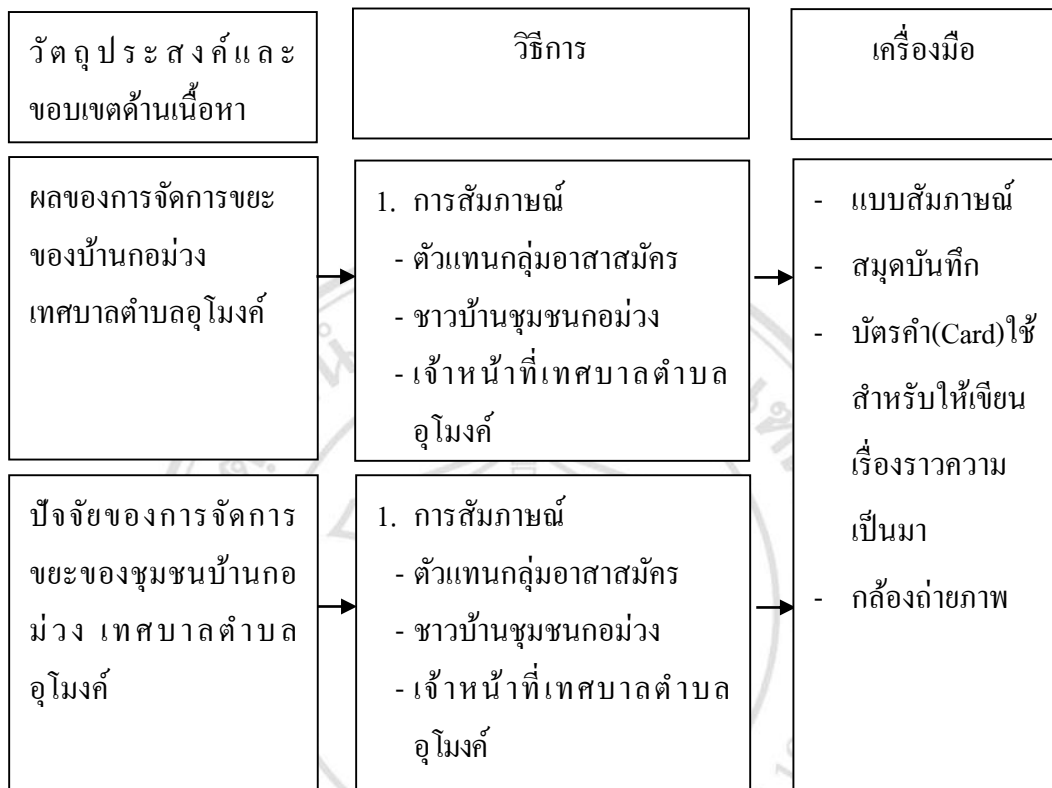
3.2 วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เป็นข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ในภาคสนามโดยการสนทนากลุ่มกับกลุ่มอาสาสมัคร โดยการให้อาสาสมัครนั่งรวมกันแล้วสนทนาเกี่ยวกับการจัดการขยะแล้วเพื่อจดบันทึกข้อมูล และการสัมภาษณ์บุคคลผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้นำกลุ่มอาสาสมัครจัดการขยะ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม นายกเทศบาลตำบลอุโมงค์ และตัวแทนชาวบ้าน โดยมีการจดบันทึกข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ เพื่อเรียบเรียงใหม่ให้เกิดเป็นข้อมูลที่สมบูรณ์

วิธีการและ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ การสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดกรอบเนื้อหาและข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

แผนภูมิที่ 3.1 วิธีการและ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

แผนภูมิที่ 3.1 (ต่อ)

3.3 ขั้นตอนการวิจัย

3.3.1. ขั้นเตรียมการวิจัย

1.) ศึกษาชุมชน สํารวจพื้นที่ โดยการเข้าไปพูดคุยกับทางเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลอุโมงค์ เพื่อศึกษาชุมชน และทำความเข้าใจ ความไว้วางใจ ความเข้าใจกับปัญหา รวมทั้งพูดคุยกับทางตัวแทนกลุ่มอาสาสมัคร เพื่อให้ได้ข้อมูลการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วงที่ชัดเจน และตรงตามความเป็นจริง

2.) การตั้งโจทย์วิจัย หลังจากไปลงพื้นที่ทำให้ผู้วิจัยทราบว่า ในชุมชนมีการจัดการขยะที่มีการจัดการที่ดี จากการลงสำรวจพื้นที่สอบถามคนในชุมชน ทำให้ผู้วิจัยสงสัยว่ากระบวนการจัดการขยะของชุมชนเป็นอย่างไร ผลของการจัดการขยะในชุมชนบ้านกอม่วงเป็นอย่างไร และปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะมีอะไรบ้าง

3.3.2. ขั้นตอนดำเนินการ

1.) ทบทวนองค์ความรู้ ศึกษา และเก็บข้อมูลบริบทชุมชน โดยการพูดคุยกับนางคำอิน หล้าจักรสินธุ์ ตัวแทนอาสาสมัครชุมชน ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ

2.) สร้างเครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ ไปร่วมทำตารางวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ และเตรียมบัตรคำสำหรับใช้เขียนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยร่วมกับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในวันที่ 9 กันยายน 2558 เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดกรอบเนื้อหาและข้อคำถามให้สอดคล้องกับแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง

ตอนที่ 2 ผลของการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการขยะภายในชุมชนบ้านกอม่วง

3.) เก็บข้อมูลการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง โดยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มกรรมการจัดการขยะ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม นายกเทศบาลตำบลอุโมงค์ และตัวแทนชาวบ้าน โดยการสนทนากลุ่ม และใช้บัตรคำร่วมกับการศึกษาเส้นประวัติศาสตร์ของชุมชนในการจัดการขยะ ร่วมกับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

4.) ตรวจสอบข้อมูลความถูกต้อง โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ระดมความคิดเห็นได้จากการใช้เส้นประวัติศาสตร์ ดำรวจ แล้วสรุปผลการสัมภาษณ์ แล้ววิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง จัดกลุ่ม แล้วนำมาสรุปเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง

5.) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง โดยนำข้อมูลที่สัมภาษณ์ และเก็บมาได้ มาหาปัจจัยที่เข้ามามีส่วนสนับสนุนในการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง

6.) สรุปผลการศึกษา

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล โดยแยกตามวัตถุประสงค์และขอบเขตเนื้อหา ดังนี้

ตารางที่ 3.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

ขอบเขตและเนื้อหา	การวิเคราะห์ข้อมูล
1. จัดการขยะในชุมชนบ้านกอม่วงตำบลอุโมงค์ จังหวัดลำพูนและผลของการจัดการขยะในชุมชนบ้านกอม่วงตำบลอุโมงค์ จังหวัดลำพูน	นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การถ่ายรูป ทำเส้นประวัติศาสตร์ มาจัดรวบรวมข้อมูลให้เป็นกลุ่ม แยกประเด็นอย่างชัดเจน เพื่ออธิบายถึงการจัดการขยะในชุมชนบ้านกอม่วงได้
2. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วงตำบลอุโมงค์ จังหวัดลำพูน	นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาจัดกลุ่มแยกปัจจัยที่สนับสนุนการจัดการขยะของชุมชน แยกประเด็นของปัจจัยอย่างชัดเจน เพื่ออธิบายถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของชุมชนบ้านกอม่วงได้

บทที่ 4

ผลการศึกษา

เนื้อหาบทนี้ประกอบด้วย บริบททั่วไปของชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง กระบวนการจัดการขยะของชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง รูปแบบของการจัดการขยะของชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง ผลที่ได้รับจากการจัดการขยะของชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการจัดการขยะในชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง และปัญหาในการจัดการขยะในชุมชนบ้านกอม่วง

4.1 บริบทของชุมชนตำบลอุโมงค์และหมู่บ้านกอม่วง

4.1.1 บริบทตำบลอุโมงค์และการจัดการขยะ

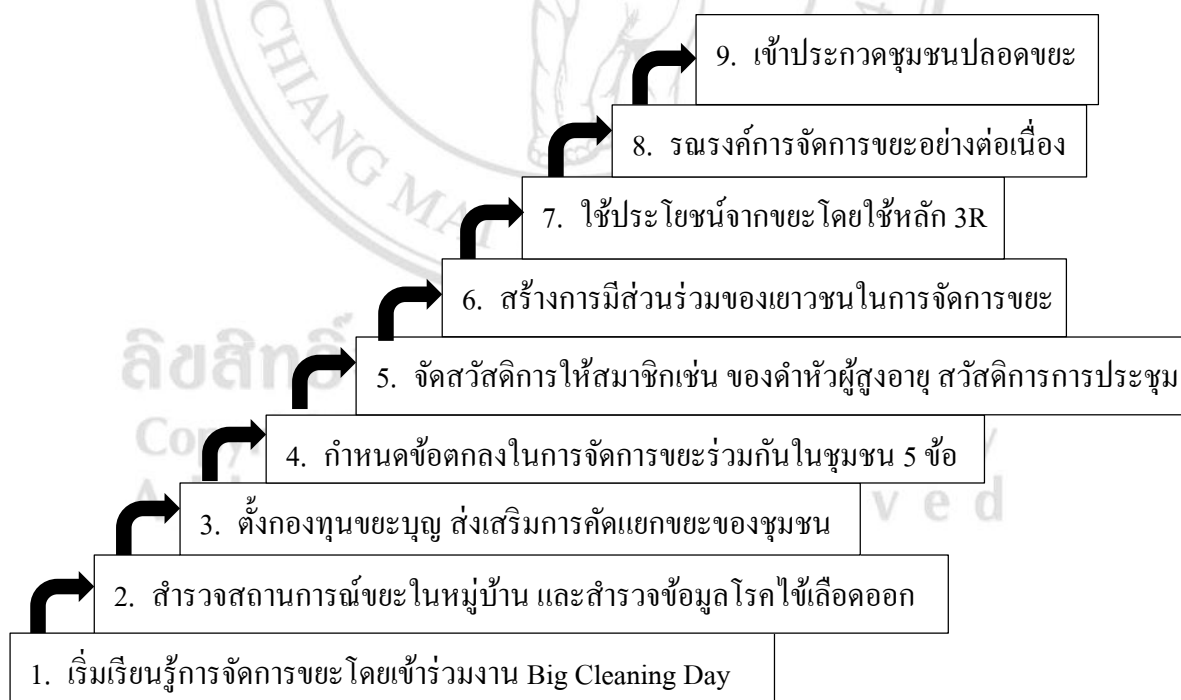
จากข้อมูลชุมชนของเทศบาลตำบลอุโมงค์ ในปีพ.ศ. 2561 เทศบาลตำบลอุโมงค์มีประชากรจำนวน 13,282 คนมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 5,159 ครัวเรือน มีพื้นที่ทั้งหมด 20.09 ตารางกิโลเมตร ในปีพ.ศ. 2544 มีการจัดการขยะโดยเทศบาลตำบลอุโมงค์จะให้ชาวบ้านนำขยะมาทิ้งไว้วันถึงที่เทศบาลจัดเตรียมไว้ให้ จากนั้นเทศบาลนำไปฝังกลบที่หมู่ 10 บ้านไชยสถาน โดยเก็บค่าธรรมเนียมครัวเรือนละ 20 บาทและ 30 บาทตามปริมาณขยะ ปริมาณขยะมากเกิน 2 ถุงจะต้องเสียค่าธรรมเนียม 30 บาท ปริมาณขยะน้อยกว่า 2 ถุงจะเก็บค่าธรรมเนียมราคา 20 บาทในปีพ.ศ. 2546 เทศบาลได้มีการปรับวิธีใหม่โดยให้สภาเทศบาลนำถุงดำที่มีตราเทศบาลมาจำหน่ายใบละ 10 บาทโดยเทศบาลเป็นผู้จัดเก็บและกำจัดถุงดำเหล่านั้น ในปีพ.ศ. 2550 เทศบาลตำบลอุโมงค์ได้เปลี่ยนวิธีการจัดการ โดยให้กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมออกไปถามความคิดเห็นให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการจะจัดการขยะ โดยให้แต่ละชุมชนตั้งคณะกรรมการมาดำเนินการจัดการขยะเอง โดยเทศบาลจำหน่ายถุงดำให้ชุมชนใบละ 5 บาท ให้ชุมชนไปจำหน่ายต่อราคา 2 ใบ 15 บาท และนำส่วนต่างของการจำหน่ายถุงดำไปใช้จ่ายในชุมชน ให้ผู้จำหน่าย 1 บาท และอีก 1.5 บาทนำเข้าสู่ชุมชนเพื่อเป็นกองทุนจัดการขยะ และนำทุนนี้นำไปใช้ในกิจกรรมชุมชน โดยเทศบาลได้สนับสนุนเงินทุน และการเขียนโครงการจัดการขยะในการเข้าร่วมประกวด ให้ชุมชนเข้าร่วมประกวดชุมชนปลอดขยะจนทำให้ชุมชนบ้านกอม่วงได้รับรางวัลระดับชุมชนขนาดเล็ก ได้อันดับที่ 1 และส่งประกวดหมู่บ้านสะอาดในระดับชุมชนขนาดกลาง ได้อันดับที่ 7 ของประเทศ จากการประชุมของกรมควบคุมมลพิษในปีพ.ศ. 2556 ปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในแต่วัน จากปริมาณขยะมูลฝอยจำนวน 5-6 ตัน/วันในปีพ.ศ. 2552 ลดลงเป็น 3-4 ตันต่อวัน หรือเฉลี่ย 0.2-0.5 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน

4.1.2 บริบทบ้านกอม่วงและปัญหาขยะ

บ้านกอม่วงมีพื้นที่จำนวน 2 ตารางกิโลเมตร จำนวนครัวเรือน 214 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 749 คน แยกเป็น ชาย 352 คน หญิง 397 คน ประชากรของชุมชนบ้านกอม่วงมีอาชีพเกษตรกรรม มีการทำนา และทำสวนอาชีพการปลูกลำไยเป็นอาชีพหลัก คิดเป็น 70% ของประชากรทั้งหมดพื้นที่ในการทำนามี 30 ไร่ พื้นที่ทำสวน 100 ไร่ นางคำอิ่น ประธานคณะกรรมการจัดการขยะได้กล่าวถึงขยะในชุมชนว่า “ ขยะในชุมชนประกอบไปด้วยขยะที่มาจากภาคเกษตรกรรม เช่น เศษใบไม้ เศษกิ่งไม้ เป็นต้น และมาจากครัวเรือน เช่น เศษอาหาร เศษกระดาษ เศษพลาสติก เป็นต้น” โดยในปีพ.ศ. 2545 แต่ละครัวเรือนไม่มีการจัดการแยกขยะ โดยมักนำเอาขยะใส่รวมกันในถุงดำวางไว้หน้าบ้าน เพื่อรอให้เทศบาลนำไปกำจัด ทำให้ปริมาณขยะที่ต้องนำไปกำจัดมีปริมาณมากถึง 1 ตันต่อรอบที่จัดเก็บทุกวันพุธ ปริมาณถุงดำต่อครัวเรือนประมาณ 2-3 ถุง เมื่อปริมาณขยะมีจำนวนมาก ทำให้เกิดพื้นที่น้ำขังเป็นต้นเหตุของยุงลาย โรคไข้เลือดออก และเกิดความไม่สะอาดภายในชุมชน

4.2 การจัดการขยะของชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง

กระบวนการจัดการขยะของชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วงมีขั้นตอนดังนี้

แผนภูมิที่ 4.1 กระบวนการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการจัดการขยะของชุมชน โดยแบ่งออกเป็นช่วงเวลาก่อนเริ่ม โครงการจัดการขยะต่อเนื่องมาถึงตอนเริ่มโครงการและหลังโครงการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง ซึ่งเป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลตำบลอุโมงค์ โดยเริ่มต้นโครงการจัดการขยะในปีพ.ศ. 2545 โดยเทศบาลตำบลอุโมงค์มีการรณรงค์ให้แต่ละชุมชนจัดงานวัน Big Cleaning Day โดยมีการจัดเก็บขยะเศษขยะตามสถานที่ต่างๆ เพื่อลดโรค ลดการขยายพันธุ์ของลูกน้ำยุงลายและในช่วงหลังโครงการจัดการขยะเป็นช่วงที่กลุ่มคณะกรรมการของชุมชนดำเนินการจัดการแยกขยะและมีการจัดธนาคารขยะขึ้น ดำเนินการจัดการขยะในชุมชนจนประสบความสำเร็จจนสามารถเป็นชุมชนต้นแบบให้กับชุมชนอื่นๆ

กิจกรรมการจัดการขยะในปีพ.ศ. 2544 ของชุมชนบ้านกอม่วง จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลอุโมงค์และหัวหน้ากองสาธารณสุข และกลุ่มคณะกรรมการของชุมชนบ้านกอม่วง จำนวน 15 คน พบว่า ในอดีตชุมชนบ้านกอม่วงมีปริมาณขยะมากถึง 1 ตันต่อหนึ่งรอบจัดเก็บทุกวัน พุช จนทำให้ชุมชนสกปรก ชาวบ้านในชุมชนไม่ได้มีการจัดการขยะในครัวเรือน เนื่องจากชาวบ้านไม่ได้มีความรู้ในการจัดการขยะในชุมชนจึงไม่มีรูปแบบในการจัดการขยะที่ถูกต้อง เป็นการจัดการขยะกันเองภายในชุมชน โดยส่วนใหญ่ นำ ขยะแห้ง เช่น ใบไม้ ถุงพลาสติก ขวดพลาสติก กระดาษ ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการเผาในบริเวณบ้านของตนเอง หรือเผาในพื้นที่การเกษตรของตนเอง ส่วนขยะเปียก เช่น เศษอาหาร เศษพืชผักผลไม้ ใช้วิธีการเททิ้งตามใต้ต้นไม้ หรือเทให้สัตว์เลี้ยงกิน บางครัวเรือนเททิ้งลงในถุงขยะเลย สำหรับขยะอันตราย เช่น หลอดไฟ กระป๋องสเปรย์ มีการจัดการโดยรวบรวมใส่ถุงขยะแล้วนำไปใส่รวมไว้กับขยะแห้งและขยะเปียก เพื่อรอให้เทศบาลเข้ามาจัดเก็บ ผลที่เกิดขึ้นคือภายในชุมชนมีปริมาณขยะที่แต่ละครัวเรือนสร้างขึ้นในปริมาณมาก

ต่อมาในปีพ.ศ. 2545 ทางเทศบาลตำบลอุโมงค์นำโดยนายกเทศบาลตำบลอุโมงค์ นายขยัน วิพรหมชัย ได้มีการสำรวจเก็บข้อมูลเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก ปรากฏว่าในชุมชนได้มีการระบาดของโรคไข้เลือดออกมาก ถึง 3-4 ราย ต่อมาทางเทศบาลได้มีการรณรงค์ให้คณะกรรมการของชุมชนซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชนนำโดยนาย วีระศักดิ์ ศรีวิชัย ซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการชุมชนบ้านกอม่วง และนางคำอิ่น หล้าจักรสินธุ์ รองประธานชุมชน ได้มีเชิญชวนให้ชาวบ้านมาทำความสะอาดครั้งใหญ่ของชุมชนอย่างจริงจังโดยการนำขยะออกประกาศในชุมชน ทางกลุ่มคณะกรรมการของชุมชนบ้านกอม่วงได้สังเกตเห็นว่าขยะในชุมชนมีปริมาณมากถึง 1 ตันต่อรอบการจัดเก็บ จึงได้จัดตั้งโครงการกองทุนขยะบุญเป็นครั้งแรก เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ชาวบ้านในชุมชนได้มีการคัดแยกขยะโดย มีการเก็บขยะ และคัดแยกขยะออกเป็น ขยะเปียก ขยะแห้ง ขยะรีไซเคิล และขยะอันตราย โดยการประกาศเสียงตามสายของชุมชนแล้วนำมารวมกันขายแล้วนำเงินที่ได้มอบให้สถานีอนามัยของชุมชน โดยในช่วงแรกของการจัดการ ยังมีการจัดการที่ยังไม่ถูกต้อง เน้นการประชาสัมพันธ์ แต่ขาด

การปฏิบัติแบบจริงจัง เนื่องจากชาวบ้านไม่มีความรู้ความเข้าใจ จึงยังไม่ให้ความสำคัญ บางครัวเรือนยังคงนำขยะใส่รวมกันในถุงดำ ไม่ได้มีการแยกขยะ

ภาพที่ 4.1 ชาวบ้านชุมชนบ้านกอม่วงร่วมกันทำความสะอาดบริเวณชุมชน

ระหว่างปีพ.ศ. 2546-2549 จากที่กลุ่มคณะกรรมการของชุมชนบ้านกอม่วง นำโดยนาย วีระศักดิ์ ได้มีการเริ่มการจัดการขยะอย่างจริงจังอีกครั้งหนึ่ง ทางเทศบาลตำบลอุโมงค์และทางกลุ่มคณะกรรมการของชุมชนบ้านกอม่วงได้มีการประชาสัมพันธ์และสร้างความตระหนักให้สมาชิกในชุมชนถึงปัญหาขยะและโรคไข้เลือดออก ยังมีกลุ่มคณะกรรมการของชุมชนเดินเคาะประตูตามบ้านให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ โดยมีเงื่อนไขกติกาในการคัดแยกขยะที่มาจาการรับเงื่อนไขกติกาจากเทศบาลเป็นผู้กำหนดให้ทุกหมู่บ้านใช้เงื่อนไขกติกาเดียวกัน และเป็นข้อตกลงร่วมกันของคนในชุมชนบ้านกอม่วงใช้ร่วมกันในชุมชน 5 ข้อ ได้แก่

- 1) ทุกครัวเรือนต้องมีการคัดแยกขยะโดยใช้หลัก 3R คือ Reduce การลดปริมาณขยะมูลฝอย การลดการใช้ถุงพลาสติกโดยหันมาใช้ถุงผ้าหรือตะกร้าแทน Reuse คือ การใช้ซ้ำ นำของที่ยังสามารถนำมาซ่อมใช้ใหม่เพื่อลดปริมาณขยะลง Recycle คือ การนำกลับมาใช้ใหม่ เป็นการคัดแยกขยะเพื่อให้คนในชุมชนนำมาขาย โดยในชุมชนจัดให้มีโครงการขยะบุญธนาคารขยะ ทอดผ้าป่าขยะ ริไซเคิล เป็นต้น
- 2) งดการใช้ถุงพลาสติกในครัวเรือน และงดการนำเข้าถุงพลาสติกไปในครัวเรือน
- 3) ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะไม่มีถุงขนมกรุบกรอบ
- 4) ห้ามให้มีการเผาขยะภายในเขตบริเวณชุมชน
- 5) ทุกครัวเรือนต้องมีส่วนร่วมในการประชุมทุกครั้ง

ตั้งเงื่อนไขที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ภายในชุมชนมีการจัดการขยะได้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมการปฏิบัติในการจัดการขยะที่มากขึ้นส่งผลให้ปริมาณขยะมีปริมาณลดลง โดยอ้างอิงจากสถิติการใช้ถุงดำของเทศบาลตำบลอุโมงค์ในปีพ.ศ. 2546 ที่นำมาใส่ขยะมีปริมาณลดลงจากรั้วเรือนละ 2-4 ถุงต่อเดือน ปัจจุบันลดลงเหลือครัวเรือนละ 1-2 ถุงต่อเดือน และมีการระบาศโรคไข่เลือดออกลดลงอย่างเห็นได้ชัดจนในปีพ.ศ. 2549 พบว่าไม่มีผู้ป่วยเป็นโรคไข่เลือดออกในชุมชน

ภาพที่ 4.2 เงื่อนไขกติกาการคัดแยกขยะของชุมชนบ้านกอม่วง

ภาพที่ 4.3 กลุ่มคณะกรรมการของชุมชนเดินประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโรคไข่เลือดออก

โดยกลุ่มคณะกรรมการของชุมชนทำหน้าที่ดำเนินโครงการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง ที่นำโดยนาย วีระศักดิ์ ศรีวิชัย ธรณรงค์ให้แต่ละครัวเรือนมีการคัดแยกขยะในแต่ละครัวเรือน และทางเทศบาลเก็บรวบรวมอาทิตย์ละครั้ง เพื่อนำไปกำจัด และกลุ่มคณะกรรมการของชุมชนยังธรณรงค์ให้ ผู้สูงอายุในแต่ละครัวเรือนลงทะเบียนเป็นสมาชิกกลุ่มอาสาและให้ความรู้ถึงคัดแยกขยะ พร้อมทั้ง รวบรวมขยะที่คัดแยกตามครัวเรือน นำขยะที่คัดนำมาแลกเป็นเบี้ยของผู้สูงอายุ เป็นผลให้ผู้สูงอายุมีการ สร้างรายได้ และรายได้จะนำไปเข้ากองทุนของชุมชนเพื่อจัดสวัสดิการให้สมาชิกในชุมชน เช่น จ่ายเป็น เงินฌาปนกิจศพ เงินเยี่ยมผู้ป่วย เงินซื้อของรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุ และได้คัดแยกขยะไปพร้อมกัน ส่วนใน ชุมชนจะมีถังแยกขยะของส่วนกลาง และเมื่อขยะเต็มก็นำไปขายที่ธนาคารขยะ โดยธนาคารขยะชุมชน ใช้บริเวณศาลาเอนกประสงค์ของชุมชนเป็นจุดรับซื้อ โดยโครงการธนาคารขยะนี้ได้รับการสนับสนุน จากเทศบาลตำบลอุโมงค์ในการจัดหาบริษัทมารับซื้อขยะรีไซเคิล รายได้ในการขายทั้งหมด แบ่งเป็น 5% เข้ากองทุนของหมู่บ้าน เพื่อใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านและจัดกิจกรรมของหมู่บ้าน 20% มอบให้ คณะกรรมการเป็นค่าตอบแทนในการเข้ามาทำงานจัดการขยะ 50% เป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น ค่าน้ำมันใน การเดินทาง ส่วนที่เหลือมอบกลับคืนสู่ชุมชน โดยจะมีบริษัทกรีน ไลน์ ซึ่งเป็นบริษัทที่มีขนาดใหญ่ อยู่ ใกล้ชุมชน และให้ราคาสูง มารับซื้อขยะรีไซเคิล และจะมีพ่อค้ารายย่อยในชุมชนมารับซื้อก่อนที่จะ นำไปขายให้บริษัทกรีน ไลน์ และนำเงินที่ได้ มาเป็นเงินค้ำหัวในวันปีใหม่ของผู้สูงอายุและการจัด กิจกรรมส่วนกลางของชุมชน เช่น นำมาเป็นสวัสดิการการประชุมหมู่บ้าน นายวีระศักดิ์ ได้กล่าวถึงการ เก็บขยะของเยาวชนในชุมชนว่า “ส่วนของเยาวชนมีอายุประมาณ 7-10 ปี เป็นเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ที่มีเวลาว่างรวมตัวกันออกเก็บขยะรอบๆชุมชน และกลุ่มคณะกรรมการของชุมชนธรณรงค์ให้มีการแยก ขยะในบ้านของตนเอง โดยกลุ่มเยาวชน จำนวน 10-12 คนมีการปั่นจักรยานเก็บขยะแล้วนำขยะมา แลกแถม ขยะ 1 กิโลกรัมจะแลกได้ 1 แด้ม คะแนน 1 แด้มจะสามารถนำมาแลกเป็นเครื่องใช้ในครัว เช่น ขยะ 1 กิโลกรัมจะแลกไขไก่ได้ 1 ฟอง หรือแลกน้ำมันพืชได้ 1 ขวด” โดยจะมีการปั่นที่ลงใน สมุดเมื่อครบรอบ 1 เดือนจะนำขยะมาแลกโดยส่วนใหญ่จะได้แถมกันคนละ 2-3 แด้มต่อคน

Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ปริมาณขยะเปียกมากจะทำเป็นกองโดยใช้ท่อนไม้ล้อมกองปุ๋ยเป็นสี่เหลี่ยมขนาดกว้าง 2 เมตรยาว 2 เมตร คริวเรือนไหนมีปริมาณขยะเปียกน้อยจะใช้บ่อปูนซีเมนต์ขนาด 1 เมตรไว้ทำปุ๋ยหมัก เพื่อลดปริมาณขยะในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 4.6 กองปุ๋ยหมักภายในครัวเรือน

การจัดการด้านขยะมูลฝอย ได้ใช้ระบบถุงขยะที่มีตราของเทศบาล จำหน่ายให้ชาวบ้านนำไปใส่ขยะ โดย แยกเป็นถุงขยะเปียก และถุงขยะแห้ง เพื่อให้ชาวบ้านได้ช่วยกันแยกขยะก่อนทิ้งนำมาใช้แทนระบบถังขยะที่ตั้งวางตามจุด ต่าง ๆ ซึ่งมีปัญหาด้านการควบคุมปริมาณขยะหรือขยะจรที่คนภายนอกนำมาทิ้ง ซึ่งในระบบถุง เทศบาลจะจำหน่ายในราคาถุงละ 5 บาทให้ชุมชน และในชุมชนจะนำมาจำหน่ายให้ครัวเรือนราคา 2 ถุง 15 บาท โดยมีนาง นุจรินทร์ แห่ลงอุโมงค์ เป็นผู้ดูแลการจำหน่ายถุงดำในชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับเลือกให้จำหน่ายถุงดำ เนื่องจากเป็นผู้ที่คนในชุมชนเห็นว่ามีความซื่อตรงในการบริหารเงิน มีความพร้อมในการเข้ามาทำงานสามารถเดินทางไปดำเนินการจำหน่ายถุงดำได้ถึงบ้านทำให้ชาวบ้านไว้วางใจ เมื่อถึงเวลาชาวบ้านจะนำมาวางไว้ตามจุดนัดหมาย เพื่อให้เทศบาลเก็บขยะไปกำจัด นางนุจรินทร์ กล่าวว่า “เป็นการการควบคุมปริมาณขยะตามหลักสากล ผู้มีขยะมาก ชื้อถุงมาก จ่ายเงินมาก เป็นการควบคุม จำกัดการทิ้งขยะ คือ ต้องคิดก่อนทิ้ง ไม่เช่นนั้นนั้นจะต้องจ่ายเงินค่ากำจัดขยะมากขึ้น” สำหรับการกำจัดขยะทางเทศบาล ได้จ้างเอกชนนำไปกำจัดให้ถูกต้องตามสุขลักษณะต่อไป โดยคณะกรรมการของชุมชนจะมอบถุงดำให้แต่ละครัวเรือนจำนวน 1 ใบต่อหนึ่งเดือน เพื่อจำกัดการทิ้งขยะของแต่ละครัวเรือน โดยเป็นการให้ครัวเรือนต้องแยกขยะ ถ้าไม่แยกขยะจะทำให้ปริมาณขยะที่ต้องทิ้งในถุงดำมีปริมาณมากกว่าถุงดำ 1 ถุงที่มอบให้

ในปีพ.ศ. 2553 เทศบาลตำบลอุโมงค์ได้มีการจัดการประกวดความสะอาดภายในชุมชนและชุมชนบ้านกอม่วงได้รับรางวัลที่ 2 เนื่องจากช่วงที่คณะกรรมการเข้ามาให้คะแนนความสะอาดได้มีคน

นอกชุมชนเอาขยะเข้ามาทิ้ง จึงทำให้เสียคะแนนตรงนี้ไป โดยชุมชนที่ได้รับรางวัลที่ 1 คือชุมชนป่าเส้า หมู่ 9 โดยผ่านหลักเกณฑ์คือ ชุมชนมีความสะอาดและดูจากปริมาณการจำหน่ายถุงดำให้กับครัวเรือน จากที่แต่ละครัวเรือนใช้ถุงดำเดือนละ 3-4 ใบ ลดลงเป็นเดือนละ 1 ใบ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า ในชุมชน มีการคัดแยกและลดปริมาณขยะภายในชุมชน และภายในชุมชนเองก็ได้จัดมีการประกวดพื้นที่สีเขียว ภายในพื้นที่ของชุมชนบ้านกอม่วง โดยจัดประกวดตามซอยในหมู่บ้าน โดยจะตั้งชื่อซอยแต่ละซอย แล้ว ให้แต่ละซอยดูแลความสะอาดปรับปรุงทัศนียภาพให้สะอาด

ในปีพ.ศ. 2554 นางแก้วตา กันทาววัฒน์ ตัวแทนกลุ่มคณะกรรมการของชุมชนดูแลด้านขยะรีไซเคิลได้เห็นว่าในชุมชนมีปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้น จึงมีการให้แต่ละครัวเรือนนำเอาขยะมาสร้างรายได้ เช่น นำถุงขนมมาทำเป็นดอกไม้ติดปากกา ใช้กล่องนมมาทำเป็นหมวกกันแดด การสานกระเป๋าจากเส้นพลาสติก เพื่อส่งเสริมการคัดแยกขยะ เป็นรายได้เสริม นางแก้วตา กล่าวว่า “ในช่วงเริ่มต้นของการประดิษฐ์ขยะมาสร้างรายได้ มีสมาชิกให้ความสนใจ จำนวนประมาณ 100 คน มีการสอนการประดิษฐ์ กระเป๋าสาน ดอกไม้จากหลอด แล้วให้สมาชิกแต่ละคนนำไปประดิษฐ์ที่บ้านแล้วนำมาขายรวมกันที่ศูนย์ผลิตภัณฑ์ของชุมชน รายได้เฉลี่ยอยู่ที่คนละ 200-400บาท ต่อคน”

ภาพที่ 4.7 จุดเรียนรู้ผลิตภัณฑ์สินค้ารีไซเคิลของชุมชน

ภาพที่ 4.8 การนำขยะมาประดิษฐ์สร้างรายได้

ในปีพ.ศ. 2555 ได้มีการให้สมาชิกในกลุ่มคณะกรรมการของชุมชนมีการแยกขยะเป็นแบบอย่างให้คนในชุมชน โดยเป็นตัวอย่างในการจัดการขยะ จากนั้นจึงชักชวนชาวบ้านให้เริ่มจัดการขยะ โดยวิธีการบอกต่อและให้มาศึกษาวิธีการจากบ้านของสมาชิกคณะกรรมการของชุมชน และให้คนในชุมชนตระหนักถึงการแยกขยะ โดยจะมีการให้ชาวบ้านในชุมชนมีการคัดแยกขยะออกเป็นประเภทได้แก่

1) ขยะแห้ง โดยจะแบ่งเป็นขยะที่สามารถขายได้เช่น ขวดพลาสติก กระดาษ ให้ครัวเรือนรวบรวมแล้วนำมาขายให้พ่อค้าที่มารับซื้อ และขายไม่ได้เช่น เศษแก้ว เศษกระป๋อง รวบรวมใส่ถุงดำเอามาวางไว้หน้าบ้านทุกวันพุธจะมีเจ้าหน้าที่เทศบาลเข้ามาจัดเก็บ

2) ขยะเปียก เช่น เศษอาหาร เศษผัก เศษผลไม้ ทางเทศบาลจะมีการแจกถังทิ้งเศษอาหารให้แต่ละครัวเรือนไว้สำหรับเศษอาหาร เศษผัก ผลไม้ เพื่อให้ย่อยสลายตามธรรมชาติ

3) ขยะอันตราย เช่น หลอดไฟ กระป๋องสเปรย์ ในชุมชนมีการนำบ่อซีเมนต์ที่มาจากกรณีสนับสนุนของเทศบาลตำบลอุโมงค์มาวางไว้ให้แต่ละครัวเรือนนำขยะอันตรายมาใส่รวมกันไว้ เมื่อขยะเต็มบ่อซีเมนต์ นางคำอิ่น ตัวแทนกลุ่มคณะกรรมการของชุมชนจะแจ้งไปทางเทศบาลให้มาจัดเก็บต่อไป

หลังจากที่ชุมชนมีรูปแบบในการจัดการขยะที่เป็นแบบแผนมากขึ้นเป็นผลให้แต่ละครัวเรือนมีปริมาณขยะที่ต้องทิ้งในแต่ละสัปดาห์ลดจำนวนลง วัดได้จากปริมาณถุงดำที่แจกให้แต่ละครัวเรือนหลังจากที่ธรมรงค์การจัดการขยะชาวบ้านหันมาให้ความสนใจ

ภาพที่ 4.9 ตะกร้าแยกขยะภายในบ้านของนางคำอิ่น หล้าจักรสินธุ์

ในปีพ.ศ. 2556 ได้มีการคัดเลือกประธานคนใหม่ คือ นางคำอิ่น หล้าจักรสินธุ์ ประธานคนเดิมคือ นายวีระศักดิ์ ศรีวิชัย เนื่องจากนายวีระศักดิ์ ศรีวิชัย เข้ามาทำงานได้ 1 ปีไม่ได้มีผลงานการทำงานจึงทำให้คนในชุมชนเสนอขอเปลี่ยนประธานคนใหม่ โดยในกลุ่มคณะกรรมการของชุมชนมีทั้งหมด 15 คนจากการที่ได้สัมภาษณ์กลุ่มคณะกรรมการของชุมชนทั้ง 14 คน พบว่า นางคำอิ่น หล้าจักรสินธุ์ เป็นผู้สูงอายุที่มีความขยัน ศึกษาหาสิ่งใหม่ๆ มีความมุ่งมั่นในการทำงาน มีความซื่อสัตย์ ทำให้ได้รับความไว้วางใจจากกลุ่มคณะกรรมการชุมชนเพื่อเป็นตัวแทนกลุ่มคณะกรรมการชุมชนในการเข้ามาเป็นหลักในการจัดการขยะของชุมชน ในการดำเนินการจัดการขยะของชุมชน โดยทางเทศบาลตำบลอุโมงค์ได้ส่งบ้านกอม่วงประกวดหมู่บ้านสะอาดในระดับชุมชนขนาดเล็กได้อันดับที่ 1 ของประเทศและส่งประกวดหมู่บ้านสะอาดในระดับชุมชนขนาดกลางได้อันดับที่ 7 ของประเทศ โดยมีเกณฑ์ในการประกวดคือ ในชุมชนต้องมีการกำหนดแผนการจัดการขยะประจำปี ขยะในชุมชนต้องมีการกำจัดอย่างถูกต้อง มีปริมาณขยะที่นำไปใช้ประโยชน์ มีการตั้งจุดรองรับขยะมูลฝอยและขยะอันตรายอย่างถูกต้อง ทั้งนี้ นางคำอิ่น พร้อมกับกลุ่มคณะกรรมการชุมชนได้จัดทำโครงการผ้าป่าขยะ โดยมีพิธีกรรมเหมือนการทอดผ้าป่าทุกอย่าง เช่น มีพระมาเทศน์ให้พร แต่เปลี่ยนจากเงินทำบุญเป็นนำขยะมาทำบุญแทน เพื่อให้คนในชุมชนมีการคัดแยกขยะ โดยให้แต่ละครัวเรือนเก็บขยะที่สามารถขายได้นำมารวมกันขาย โดยเงินที่ได้จากการขายนำไปใช้ในกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เช่น กิจกรรมรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุ และกิจกรรมประชุมหารือของชุมชนที่อาจจะ

ค่าใช้จ่ายเช่น ค่าอาหาร เครื่องดื่มที่ใช้ในการประชุม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการณรงค์ให้ใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติกเพื่อเป็นการลดปริมาณการนำขยะสู่ครัวเรือน

ตารางที่ 4.1 รายชื่อสมาชิกโครงการสิ่งแวดล้อมขยะในชุมชนบ้านกอม่วงในปัจจุบัน

รายชื่อ	ตำแหน่ง
นางคำอิน หล้าจักรสินธุ์	ประธาน
นายนิคม คำเมืองลือ	รองประธาน
นางแก้วตา กันทาววัฒน์	รองประธาน
นางสาววิไลพรรณ ปันมงคล	เลขานุการ
นางสาวพิมพ์พรรณ กิจเจริญ	เหรัญญิก
นางปรานอม ปัญเจริญ	เหรัญญิก
นางนุจรินทร์ แหล่งอุโมงค์	กรรมการ
นางสุรีย์ สมบูรณ์ชัย	กรรมการ
นางสุจิตรา มะโนชัย	กรรมการ
นางสายทอง เสนาววัฒน์	กรรมการ
นายบัวผัน เสนาววัฒน์	กรรมการ
นางทัศนีย์ นันตีสิงห์	กรรมการ
นายบุญยวง สมคำ	กรรมการ
นางฉวีวรรณ เสนาววัฒน์	กรรมการ
นางศรีพรรณ สุธรรม	กรรมการ

ในปีพ.ศ. 2557 เทศบาลตำบลอุโมงค์ได้สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ผักเพื่อให้ชาวบ้านปลูกเพื่อรับประทานในครัวเรือน เมล็ดพันธุ์ผักที่เทศบาลแจกมีหลากหลายชนิดเช่น เมล็ดบวบ เมล็ดแตงกวา เมล็ดผักกาด เป็นต้น ปลูกครัวเรือนละ 1-2 แปลง แล้วแต่ปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่ได้รับ มีการสอนทำปุ๋ยหมักจากเศษอาหารที่ได้จากการแจกถึงกำจัดเศษอาหารให้แก่ครัวเรือน และมีการณรงค์เพื่อให้เกิดการคัดแยกขยะและลดการใช้ขยะในชุมชน โดยการให้แต่ละครัวเรือนลดการทิ้งขยะลง เช่น นำขยะเปียกมาทำปุ๋ยหมักในครัวเรือน คัดแยกขยะก่อนทิ้งลงถุงดำ เป็นต้น ผลที่เกิดขึ้นปริมาณถุงดำที่ต้องใช้ในชุมชนมีปริมาณลดลงจากเดิมใช้ต่อครัวเรือน 3-4 ถุงต่อเดือนเหลือมาเป็น 1-2 ถุงต่อเดือน มีชุมชนต่างๆที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงานการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วงเช่น เทศบาลตำบลลำปาง เทศบาลตำบลเมืองงาย และเทศบาลตำบลแม่ใจ เป็นต้น เทศบาลตำบลอุโมงค์ได้ส่งชุมชนบ้านกอม่วงเข้าประกวดโครงการชุมชนปลอดขยะ Zero waste ในปีพ.ศ. 2557 โดยมีเกณฑ์ในการประกวดคือ การสนับสนุนขององค์การปกครอง

ส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน การดำเนินการจัดการขยะโดยใช้วิธี 3Rs มีการจัดการขยะมูลฝอยตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ผลสำเร็จของการดำเนินการจัดการขยะ จนทำให้ชุมชนบ้านกอม่วงติดอันดับ 1 ใน 5 ของชุมชนที่สามารถลดขยะให้เป็นศูนย์ได้

ภาพที่ 4.10 นางคำอิ่น หล้าจักรสินธุ์ ประธานชุมชน เข้ารับรางวัล Zero waste ในปีพ.ศ. 2557

ในปีพ.ศ. 2558 ตัวแทนกลุ่มคณะกรรมการชุมชนนำโดยนางคำอิ่น หล้าจักรสินธุ์ ได้มีการพัฒนานวัตกรรมในการจัดการขยะเพื่อให้การจัดการขยะมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การสร้างกรงใส่ขยะรีไซเคิลที่ทำจากตระแกรงเหล็กและตาข่าย ถึงกำจัดเศษอาหารโดยใช้จุลินทรีย์ โดยได้ทำแจกในแต่ละครัวเรือน และได้มีการแบ่งปันองค์ความรู้โดยชุมชนอื่นๆ เข้ามาศึกษาดูงานการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง และมีการทำปุ๋ยหมักของชุมชน โดยได้รับความรู้จากสำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดลำพูน โดยนำเศษใบไม้ หรือเศษผักผลไม้ที่พบในชุมชนมารวมกันไว้ พอปุ๋ยหมักย่อยสลายก็นำมาเป็นปุ๋ยใช้ในการเกษตรในแต่ละครัวเรือน ผลที่เกิดขึ้นคือในแต่ละซอยมีทัศนียภาพน่ามองขึ้น สุขภาพและสุขอนามัยคนในชุมชนก็ดีขึ้น

ภาพที่ 4.11 นางคำอิ่น ประธานคณะกรรมการชุมชนคนปัจจุบันได้มอบถังกำจัดเศษอาหารให้ชาวบ้าน

ในปีพ.ศ. 2559-2561 ภายในชุมชนได้มีการปรับปรุงสิ่งแวดล้อม ภายในซอยแต่ละซอยและได้มีการแบ่งปันความรู้ส่งต่อความรู้ให้ชุมชนอื่นๆที่เข้ามาดูงาน ประธานกลุ่มคณะกรรมการชุมชนได้มีการคิดค้นพัฒนานวัตกรรมในการจัดการขยะอย่างต่อเนื่อง เช่น ตะกร้าขยะรีไซเคิล ทำมาจากตระแกรงพดลมกับตาข่าย กรงแยกขยะ เป็นต้น และนางคำอิ่นยังมีการสนับสนุนให้มีการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชนให้มากขึ้น

ภาพที่ 4.12 กรงใส่ขยะรีไซเคิลที่ทำจากตระแกรงพดลมและตาข่าย

พัฒนาการของการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง สามารถสรุปได้ดังแผนภูมิที่ 4.1 ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 4.1 พัฒนาการการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง

4.2.1 รูปแบบการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง

จากการศึกษาพบว่า รูปแบบของการจัดการขยะในครัวเรือนมีหลายรูปแบบ อย่างแรกคือ การลดการนำเข้าขยะในครัวเรือนเช่น การลดการใช้ถุงพลาสติกหันมาใช้ถุงผ้า ในการคัดแยกขยะของชุมชนบ้านกอม่วงมีการคัดแยกขยะออกเป็นขยะเปียก ขยะแห้ง ขยะอันตราย และขยะรีไซเคิล โดยมีวิธีการจัดการขยะโดยชุมชน ดังนี้

1) ขยะเปียก มีลักษณะการจัดการ 2 รูปแบบ คือ

- นำมาทำเป็นปุ๋ยหมักใช้ในครัวเรือน และปุ๋ยหมักใช้ภายในสวนลำไยของแต่ละครัวเรือน ซึ่งภายในครัวเรือนทำปุ๋ยหมักไว้ใช้เอง โดยบางครัวเรือนมีบ่อหมัก บางครัวเรือนนำไปกองไว้ใต้ต้นไม้ ขยะส่วนใหญ่ได้มาจากเศษอาหาร เปลือกผลไม้ ใบไม้แห้ง หญ้าแห้ง เป็นต้น บางส่วนนำขยะลักษณะนี้มาให้สัตว์เลี้ยงเช่น ไก่ สุนัข กิน
- นำมาทำปุ๋ยหมักชีวภาพในครัวเรือน โดยจัดทำถังกำจัดเศษอาหาร โดยเจาะก้นถังแล้วขุดหลุมเอาถังวางในหลุมให้เกิดการย่อยสลายตามธรรมชาติ ได้มาจากเศษผัก เศษอาหาร ใบไม้ ใบหญ้า ภายในครัวเรือนนำมาใส่ถังกำจัดเศษอาหาร หมักโดยผสมกับกากน้ำตาล ใช้เป็นปุ๋ย

ภาพที่ 4.13 ภาพถังกำจัดเศษอาหารด้วยจุลินทรีย์และสัตว์ใต้ดิน

2) ขยะแห้ง มีลักษณะการจัดการ 2 รูปแบบ คือ

- ขยะแห้งทั่วไป ได้แก่ ถุงพลาสติก เศษกระป๋อง เศษแก้ว เศษขยะที่คัดแยกไปขายไม่ได้ เป็นต้น ชาวบ้านต้องคัดแยกภายในครัวเรือน และในทุกวันพุธจะมีเจ้าหน้าที่จากทางเทศบาลมาจัดเก็บ
- ขยะขายได้ คือ ขยะรีไซเคิลต่าง ๆ เช่น ขวดแก้ว กระดาษ กล่องกระดาษ เหล็ก ตะปู เป็นต้น รวบรวมใส่ในกรงเพื่อนำมาขายยังธนาคารขยะของชุมชน

ภาพที่ 4.14 กรงใส่ขยะที่รีไซเคิลของชุมชนก่อนที่จะนำไปขาย

ภาพที่ 4.15 กรงแยกขยะรีไซเคิลในชุมชน

3) ขยะอันตราย

ขยะอันตรายเป็นขยะมีพิษต่อสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม พบว่าในชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วงมีขยะอันตราย เช่น หลอดไฟฟลูออเรสเซนต์ ขวดยาฆ่าแมลง ถ่านไฟฉาย กระจกสีสเปรย์ เป็นต้น ซึ่งต้องทำการคัดแยกออกจากขยะที่ต้องทิ้ง เทศบาลมีจุดทิ้งขยะอันตรายซึ่งเป็นบ่อปูนซีเมนต์ และมีเจ้าหน้าที่จากเทศบาลเข้าไปจัดเก็บเมื่อขยะเต็มบ่อปูนซีเมนต์และนำไปจัดการต่อไป

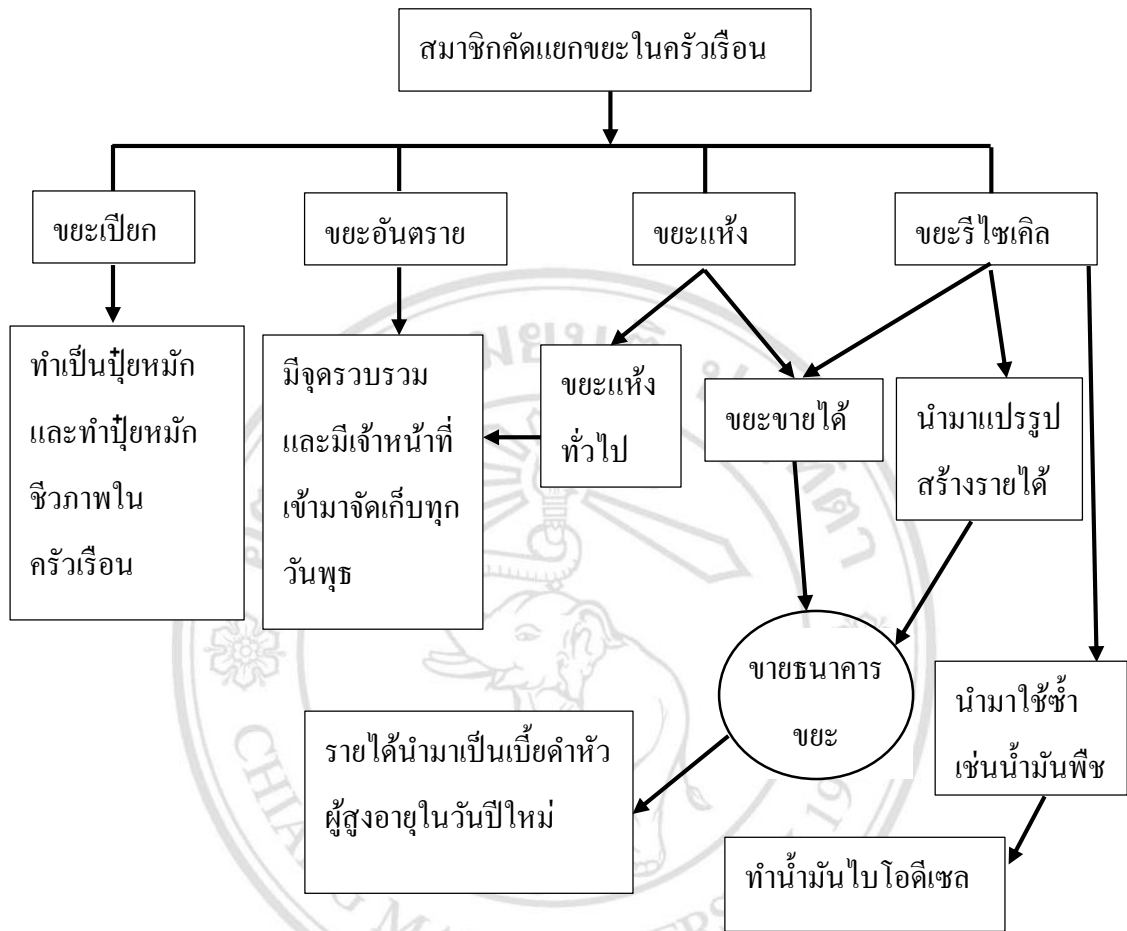
ภาพที่ 4.16 บ่อปูนซีเมนต์เป็นจุดทิ้งขยะอันตรายของชุมชน

4) ขยะรีไซเคิล

ในชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วงมีการคัดแยกขยะรีไซเคิล โดยมีการ แยกขยะเป็นประเภท ขวดแก้ว ขวดพลาสติก กระดาษ โดยจะมีหลักในการแยกขยะรีไซเคิล3แบบคือ

- ขยะที่นำมาขายได้ โดยในแต่ละครัวเรือนจะมีการแยกขยะไว้ภายในครัวเรือนและจะนำเอาขยะมาขายให้กับพ่อค้าคนกลาง จากนั้นจะนำเงินที่ได้จากการขายขยะมาเป็นเบี้ยให้ผู้สูงอายุโดยการนำขยะมาขายนั้นจะมีเดือนละครั้ง
- ขยะที่สามารถแปรรูปนำมาสร้างรายได้ โดยเพิ่มมูลค่าของสิ่งของ โดยนำมาทำงานประดิษฐ์เป็นงานหัตถกรรมกระเป๋าสาน นำไปขายสร้างรายได้
- ขยะนำกลับมาใช้ใหม่ เช่น น้ำมันพืชที่ใช้แล้วนำมาเข้ากระบวนการผลิตน้ำมันไบโอดีเซล แล้วออกมาเป็นน้ำมันไบโอดีเซลเพื่อใช้สำหรับรถอีแต่น และเครื่องฟั่นต่างๆในด้าน

เกษตรกรในครัวเรือน หรือจะเป็นขยะประเภทของที่ชำรุด แต่สามารถซ่อมนำมาใช้งานอีกครั้งได้ เช่น รองเท้า เป็นต้น

แผนภูมิที่ 4.2 รูปแบบการจัดการขยะในชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง

4.3 ผลที่ได้รับจากการจัดการขยะของชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง

จากการวิจัยพบว่า การจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง สามารถเกิดผลทางบวกให้กับชุมชนได้หลายระดับดังนี้

4.3.1 ผลที่เกิดขึ้นจากการแยกขยะของชุมชนในระดับบุคคล

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนครัวเรือนที่ร่วมโครงการจัดการขยะ นายอวยชัย ชูเลาตระกูล กล่าวว่า “คนในชุมชนมีการคัดแยกขยะในครัวเรือนของตัวเอง ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการแยกขยะแล้วนำขยะไปขาย” เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะของชาวบ้านในชุมชน ส่งผลให้ความเสี่ยงการเกิดโรควัณโรคเชื้อดื้อยา และนายเอกชัย กองเกิด กล่าวว่า “คนในชุมชนหันมาสนใจเรื่องความสะอาดในครัวเรือนและในชุมชนมากขึ้น สุขภาพแข็งแรงไม่เป็นโรควัณโรคเชื้อดื้อยา” ชาวบ้านมีการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมคัดแยกขยะ กลุ่มเยาวชนมีการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ผู้สูงอายุได้รับสวัสดิการที่เกิดจากการคัดแยกขยะด้วยตนเอง เกิดการสร้างรายได้โดยการนำเอาขยะมาทำเป็นงานหัตถกรรมสร้างอาชีพ โดยมีการจัดการมี การเรียนรู้ และจัดสรรทรัพยากรในครัวเรือนให้คุ้มค่า มีการตระหนักถึงการแยกขยะสร้างจิตสำนึกในการเก็บขยะในที่สาธารณะ

4.3.2 ผลที่เกิดขึ้นจากการแยกขยะของชุมชนในระดับครอบครัว

นางกาญจนา ใจหงส์ กล่าวว่าถึงผลที่เกิดขึ้นระดับครอบครัวว่า “ตั้งแต่มีการแยกขยะในครัวเรือน ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนลดลง ในบริเวณบ้านความสกปรกลดลง ผู้สูงอายุ และเยาวชนในบ้านใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมเช่นเก็บขยะ และคัดแยกขยะ” ภายในครอบครัวมีการเรียนรู้และจัดสรรทรัพยากรในครัวเรือนให้คุ้มค่า ทำให้ในครัวเรือนมีการลดการนำขยะเข้าบ้าน มีการปลูกผักในครัวเรือนทำให้ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน มีปัญหาแก้ไขในแต่ละครัวเรือน

4.3.3 ผลที่เกิดขึ้นจากการแยกขยะของชุมชนในระดับหมู่บ้าน

จากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มคณะกรรมการชุมชน 15 คน และตัวแทนครัวเรือน 6 คนพบว่า ในหมู่บ้านเกิดองค์ความรู้ด้านการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง องค์ความรู้นี้สามารถเข้ามาศึกษาเรียนรู้และสามารถนำไปใช้ได้จริงซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นโดยต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการพัฒนานวัตกรรมกระบวนการจัดการในการจัดการขยะที่สามารถส่งต่อไปถึงชุมชนอื่นได้ ทั้งนี้ กลุ่มคณะกรรมการของชุมชนบ้านกอม่วงก็ได้มีการออกไปศึกษาถึงวิธีการจัดการขยะของชุมชนอื่นเพื่อนำมาเป็นองค์ความรู้และพัฒนาในชุมชน จนได้รับรางวัลชุมชนสะอาดหลายรางวัล เช่น โครงการชุมชนปลอดขยะ Zero Waste ได้อันดับที่ 1 ในชุมชนและในปีพ.ศ. 2557 ได้ส่งประกวดในระดับประเทศซึ่งก็ได้เข้ารอบเป็นอันดับที่ 6 ของประเทศไทย

4.3.4 ผลที่เกิดขึ้นจากการแยกขยะของชุมชนในระดับตำบล

ผลที่เกิดขึ้นจากการแยกขยะของชุมชน	ผลที่ได้รับ
ในระดับตำบล	<ul style="list-style-type: none"> - โรคไข้เลือดออกในชุมชนมีปริมาณการระบาดลดลง - สิ่งแวดล้อมภายในชุมชนและภายนอกชุมชนดีขึ้น - เกิดการทำตามและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างคนในชุมชน - เกิดกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้คนรุ่นใหม่ได้มีการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชน
ในระดับจังหวัด	<ul style="list-style-type: none"> - ในจังหวัดลำพูนมีความตื่นตัวในการจัดการขยะอย่างจริงจัง - การประชาสัมพันธ์การคัดแยกขยะและลดการนำขยะเพื่อให้เป็นจังหวัดที่สะอาด และปลอดจากขยะเปียกอย่างยั่งยืน

โรคไข้เลือดออกในตำบลอุโมงค์มีปริมาณการระบาดลดลง ทำให้คนในตำบลมีสุขภาพที่ดี แข็งแรง สุขอนามัยของคนในชุมชนก็ดีขึ้น กลุ่มคณะกรรมการของชุมชนบ้านกอม่วงและคนในชุมชนมีจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ทำให้สิ่งแวดล้อมภายในชุมชนดีขึ้น และรวมไปถึงสิ่งแวดล้อมภายนอกชุมชน ทำให้เกิดการทำตามและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างคนต่างชุมชน เกิดกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้คนรุ่นใหม่ได้ มีการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชนทำให้การแยกขยะของชุมชนมีความยั่งยืนเกิดความสะอาดบริเวณในชุมชน มีการจัดการขยะ ลดปริมาณการทิ้งขยะ ทัศนียภาพรอบๆชุมชนเกิดความน่ามอง เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีเครือข่ายตำบลสุขภาวะ มีหน่วยงานเข้ามาดูงานแลกเปลี่ยนองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง

4.3.5 ผลที่เกิดขึ้นจากการแยกขยะของชุมชนในระดับจังหวัด

ในจังหวัดลำพูนมีความตื่นตัวในการจัดการขยะอย่างจริงจัง มีการต่อยอดในการลดปริมาณขยะ ลดการใช้โฟม ลดการใช้ถุงพลาสติก มีการประชาสัมพันธ์การคัดแยกขยะและลดการนำขยะเพื่อให้เป็นจังหวัดที่สะอาด และปลอดจากขยะเปียกอย่างยั่งยืน

ตารางที่ 4.2 ผลที่เกิดขึ้นจากการแยกขยะของชุมชน

ผลที่เกิดขึ้นจากการแยกขยะของชุมชน	ผลที่ได้รับ
-----------------------------------	-------------

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ในระดับบุคคล	<ul style="list-style-type: none"> - เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจัดการขยะของชาวบ้าน - ความเสี่ยงการเกิดโรคไข้เลือดออกลดลง - กลุ่มเยาวชนมีการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ - ผู้สูงอายุได้รับสวัสดิการที่เกิดจากการคัดแยกขยะด้วยตนเอง
ในระดับครอบครัว	<ul style="list-style-type: none"> - มีการเรียนรู้และจัดสรรทรัพยากรในครัวเรือนให้คุ้มค่า - ทำให้ในครัวเรือนมีการลดการนำขยะเข้าบ้าน - ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน
ในระดับหมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - เกิดองค์ความรู้ด้านการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง - มีการพัฒนานวัตกรรมกระบวนการจัดการในการจัดการขยะที่สามารถส่งต่อไปถึงชุมชนอื่นได้ - ได้รับรางวัลชุมชนสะอาดหลายรางวัลเช่น โครงการชุมชนปลอดขยะ Zero Waste ได้อันดับที่ 1 ในชุมชนและในปี 2557 ได้ส่งประกวดในระดับประเทศซึ่งก็ได้เข้ารอบเป็นอันดับที่ 6 ของประเทศไทย

ภาพที่ 4.17 ภายในชุมชนบ้านกอม่วงมีความสะอาดหลังจากมีการจัดการขยะ

4.3.6 ปัญหาในการจัดการขยะในชุมชนบ้านกอม่วง

จากการศึกษาปัญหาต่างๆของการจัดการขยะชุมชนบ้านกอม่วง เป็นการรวบรวมและประมวลปัญหาที่ได้จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการชุมชนและตัวแทนชาวบ้านซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นมีดังนี้

1) คนในชุมชนไม่ค่อยมีเวลาในการจัดการขยะ และบางครัวเรือนยังขาดความเข้าใจในการคัดแยกขยะ ไม่ให้ความร่วมมือในการคัดแยกขยะในช่วงแรก ยังมีการรวมขยะลงในถุงดำ โดยไม่ได้แยกขยะ ทำให้เวลาของเจ้าหน้าที่มาเก็บขยะต้องมาจัดการกับขยะเพิ่มขึ้น

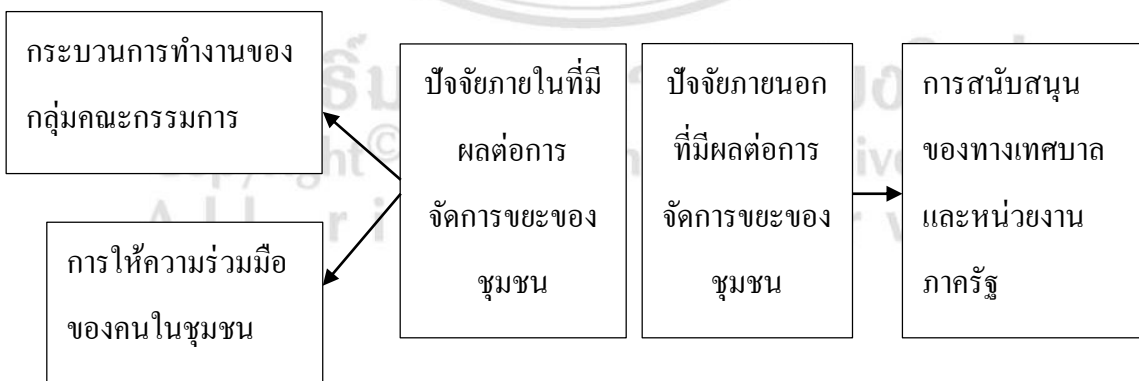
2) คนต่างชุมชนนำขยะมาทิ้งภายในบริเวณชุมชน ในช่วงที่จะมีการนำถังขยะมาวางไว้หน้าบ้านของแต่ละบ้าน มีคนจากต่างหมู่บ้านที่นำขยะมาทิ้งไว้ในถังขยะในชุมชนบ้านกอม่วงทำให้ขยะในชุมชนบ้านกอม่วง มีปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นการจัดการขยะก็ใช้เวลานานขึ้นใช้ทรัพยากรมากขึ้น ทำให้ภายในชุมชนมีความสกปรก

3) ชาวบ้านบางส่วนยังไม่เข้าใจถึงวิธีการคัดแยกขยะ มีบางส่วนที่ยังมีการเผาทำลาย โดยในช่วงแรกของกระบวนการบางครัวเรือนยังไม่ให้ความร่วมมือและนำขยะไปเผาในพื้นที่ของตน ทำให้เกิดมลพิษทางอากาศในปัจจุบันมีการณรงค์ไม่ให้มีการเผาในพื้นที่ชุมชน และมีความเข้มงวดในการตรวจตราการลักลอบเผา

4) ในช่วงปีพ.ศ. 2546 แต่ละครัวเรือนมีปริมาณขยะสะสมและไม่มีที่จัดเก็บเนื่องจากแต่ละครัวเรือนไม่ได้มีการคัดแยกขยะทำให้ปริมาณขยะ ที่ใส่ถุงดำมีปริมาณมาก ทำให้เจ้าหน้าที่ที่เข้ามาจัดการขยะต้องใช้เวลาในการจัดเก็บมากขึ้น

4.4 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะของชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง

ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยแยกปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จของชุมชน ออกเป็นปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัจจัยจากการสังเกตและสอบถาม ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะของชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วงดังนี้

แผนภูมิที่ 4.3 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง

1. กระบวนการทำงานของกลุ่มคณะกรรมการจัดการขยะ

ประธานกลุ่มคณะกรรมการชุมชน นางคำอิ่น หล้าจักรสินธุ์ และสมาชิกของกลุ่มคณะกรรมการชุมชนอีก 14 คนเป็นกลุ่มคณะกรรมการหลักในการดำเนินงาน มีชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มโครงการสิ่งแวดล้อมขยะในชุมชนบ้านกอม่วง” ซึ่งคณะกรรมการชุมชนในชุมชนบ้านกอม่วงมีความตั้งใจในการเข้ามาจัดการขยะในชุมชน ทำให้ได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้านในชุมชนในการเข้ามาทำงาน กลุ่มคณะกรรมการที่ทำงานด้วยความเข้มแข็งมาจากประธานชุมชนที่มีความสามารถในการบริหารจัดการภายในกลุ่ม จุดเด่นของกลุ่มคณะกรรมการของชุมชนบ้านกอม่วงที่ทำให้แตกต่างจากชุมชนอื่น คือสมาชิกกลุ่มคณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และประธานกลุ่มคณะกรรมการ เป็นผู้ที่มีความเป็นผู้นำ มีจิตอาสาเข้ามาทำงานมีความรับผิดชอบ ขยันฝึกฝนตนเองมีการศึกษาวิธีการใหม่ๆ ตลอดเวลา มีพลังในการทำงานตลอดเวลา กระจือรีอั้นในการเข้ามาจัดการขยะในชุมชน ชื่อตรง เป็นคนที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ทำงานแบบเปิดเผย จึงได้รับเลือกเข้ามาทำงาน เวลาเกิดปัญหาขยะขึ้นในชุมชนนางคำอิ่นจะเข้าไปแก้ไขปัญหายุ่งอย่างรวดเร็ว โดยการแก้ปัญหาจะมีการศึกษาจากปัญหาในอดีตที่เกิดขึ้น มีความคล่องตัวในการประสานงานกับสมาชิกในชุมชน และเทศบาลตำบลอุโมงค์ มีการทำงานเป็นทีมมอบหมายงานให้สมาชิกชัดเจน มีความเข้าถึงง่ายกับชาวบ้านทำให้เวลาประชาสัมพันธ์ข้อมูลชาวบ้านจึงให้ความร่วมมือ มีการไปศึกษาดูงานตามสถานที่ต่างๆและจะมีการนำนวัตกรรมที่ได้จากการคิดค้นของกลุ่มคณะกรรมการเข้ามาช่วยในการจัดการขยะ ในการทำงานของกลุ่มคณะกรรมการมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลาเพื่อนำมาจัดการกับขยะหรือนำมาสร้างรายได้ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

2. การให้ความร่วมมืออย่างแข็งขันและต่อเนื่องของชาวบ้านในชุมชน

สมาชิกในชุมชนที่เกิดจากการที่กลุ่มคณะกรรมการไปประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ และรณรงค์ให้ชาวบ้านมีความเข้าใจในการคัดแยกขยะ โดยจะเป็นชาวบ้านในชุมชนบ้านกอม่วงโดยมาจากการรวบรวมของกลุ่มคณะกรรมการ จากการประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนมาเข้าร่วมโครงการคัดแยกขยะ ในช่วงแรกทางกลุ่มคณะกรรมการชุมชนขอความร่วมมือจากผู้สูงอายุ เยาวชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะ เป็นโครงการการจัดการขยะที่คนในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการโครงการจัดการขยะ โดยทำให้ชาวบ้านในชุมชนเกิดการเรียนรู้ เกิดประสบการณ์ในการจัดการขยะของครัวเรือนตนเอง การมีส่วนร่วมการประชุมมีการรวมความคิด ร่วมแก้ไขปัญหาต่างๆในชุมชน

3. การได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอจากทางเทศบาลตำบลอุโมงค์ และ
หน่วยงานภาครัฐ

เทศบาลตำบลอุโมงค์เป็นหน่วยงานหลักในพื้นที่ที่ให้ความช่วยเหลือในเรื่องการจัดเก็บขยะตามจุดต่างๆ เช่นการจัดเก็บขยะในแต่ละครัวเรือน และ มีการจัดเก็บขยะอันตรายในจุดที่จัดเตรียมไว้ ทั้งยังมีการกำจัดขยะอันตรายของชุมชนตามจุดที่กำหนดไว้ มีการจัดทำถุงดำให้กลุ่มคณะกรรมการแจกให้ครัวเรือน และจะเป็นในส่วนของเงินทุนที่ไว้สนับสนุนในโครงการจัดการแยกขยะ มีส่วนช่วยในการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะให้เหมาะสมกับชุมชนบ้านกอม่วง หน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาสนับสนุนได้แก่ สำนักงานพัฒนาที่จังหวัดลำพูน ที่เข้ามาให้ความรู้ในการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้วิจัยเรื่องการจัดการขยะของชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ประยุกต์ใช้งานวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีขั้นตอนการดำเนินงานโดยการวิเคราะห์ใช้เส้นประวัติศาสตร์รวมทั้งการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้มีการสอบถามสัมภาษณ์ระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มคณะกรรมการชุมชนบ้านกอม่วงเพื่อให้ได้ความรู้กระบวนการเรื่องจัดการขยะของชุมชน โดยจะนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยศึกษาเรื่องจัดการขยะของชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วงตำบลอุโมงค์อำเภอเมืองจังหวัดลำพูนผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ทั้ง 2 ข้อดังนี้

5.1.1 การจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง

1. เรียนรู้การจัดการขยะโดยเข้าร่วมงาน Big Cleaning Day ที่เทศบาลตำบลอุโมงค์เป็นผู้จัดขึ้น ทำให้คณะกรรมการให้ความสนใจในการจัดการขยะในชุมชน จากที่ชุมชนไม่มีการจัดการขยะ และไม่มีรูปแบบการจัดการขยะ

2. สำรวจสถานการณ์ขยะในหมู่บ้าน คณะกรรมการได้มีการออกสำรวจปริมาณขยะภายในชุมชนพบว่าปริมาณขยะที่เทศบาลต้องจัดเก็บมีปริมาณมาก ทำให้คณะกรรมการเริ่มณรงค์ให้ชาวบ้านในชุมชนหันมาคัดแยกขยะในชุมชน โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะให้ชาวบ้าน

3. สำรวจข้อมูลโรคไข้เลือดออกและทำความสะอาดครั้งใหญ่ คณะกรรมการได้สำรวจข้อมูลโรคไข้เลือดออกพบว่าชาวบ้านในชุมชนบ้านกอม่วงเป็นโรคไข้เลือดออกเป็นจำนวนมาก เนื่องจากปริมาณขยะยังมีปริมาณมาก และเป็นแหล่งเพาะ โรคไข้เลือดออก คณะกรรมการได้ให้ชาวบ้านในชุมชนร่วมทำความสะอาดครั้งใหญ่ของชุมชนบ้านกอม่วง ทำให้ปริมาณขยะในชุมชนมีปริมาณลดลง

4. ตั้งกองทุนขยะบุญ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนมีการคัดแยกขยะในครัวเรือน และนำขยะมาขายนำเงินไปร่วมทำบุญให้กับผู้ป่วยที่เข้ามารักษาในสถานีนอนามัยของชุมชน

5. กำหนดกติกา 5 ข้อ เป็นกฎกติกาที่มีขึ้นเพื่อสร้างความเป็นระเบียบของชุมชน โดยกติกา 5 ข้อ มีดังนี้

- 1) ทุกครัวเรือนต้องมีการคัดแยกขยะโดยใช้หลัก 3R คือ Reduce การลดปริมาณขยะมูลฝอย การลดการใช้ถุงพลาสติกโดยหันมาใช้ถุงผ้าหรือตะกร้าแทน Reuse คือ การใช้ซ้ำ นำของที่ยังสามารถใช้ได้นำกลับมาซ่อมใช้ใหม่เพื่อลดปริมาณขยะลง Recycle คือ การนำกลับมาใช้ใหม่ เป็นการคัดแยกขยะเพื่อให้คนในชุมชนนำมาขาย โดยในชุมชนจัดให้มีโครงการขยะบุญ ธนาคารขยะ ทอดผ้าป่าขยะ รีไซเคิล เป็นต้น
- 2) งดการใช้ถุงพลาสติกในครัวเรือน และงดการนำเข้าถุงพลาสติกไปในครัวเรือน
- 3) ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะไม่มีถุงขนมกรุบกรอบ
- 4) ห้ามให้มีการเผาขยะภายในเขตบริเวณชุมชน
- 5) ทุกครัวเรือนต้องมีส่วนร่วมในการประชุมทุกครั้ง

ตั้งเงื่อนไขที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ภายในชุมชนมีการจัดการขยะได้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมการปฏิบัติในการจัดการขยะที่มากขึ้นส่งผลให้ปริมาณขยะมีปริมาณลดลง

6. จัดสวัสดิการให้สมาชิก เมื่อสมาชิกในชุมชนคัดแยกขยะ แล้วนำขยะมาจำหน่ายทางคณะกรรมการจะมีการนำเงินที่ได้จากการขายขยะมาเป็นสวัสดิการให้คนในชุมชน เช่น การแจกของค่าหัวผู้สูงอายุในวันขึ้นปีใหม่ นำมาเป็นสวัสดิการในการประชุมของชุมชนบ้านกอม่วง เป็นต้น

7. สร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชน โดยการให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเก็บขยะ และคัดแยกขยะของชุมชน โดยเมื่อเยาวชนเก็บขยะมาได้จะนำมาแลกเปลี่ยนสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็น เช่น ไข่ไก่ น้ำมันพืช เป็นต้น

8. นำหลัก 3R มาใช้ เพื่อเป็นการลดปริมาณขยะที่นำเข้าไปในครัวเรือน นำขยะที่มีสภาพที่สามารถใช้ได้นำมาซ่อมแซม แล้วนำกลับมาใช้ใหม่ และการสร้างรายได้จากการนำขยะมาประดิษฐ์เป็นสิ่งของเครื่องใช้แล้วนำมาจำหน่าย สร้างรายได้เข้าสู่ชุมชนบ้านกอม่วง

9. คณะกรรมการได้มีรณรงค์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วงมีความยั่งยืนและสามารถส่งต่อไปยังชุมชนอื่นได้

10. เข้าประกวดชุมชนปลอดขยะ เทศบาลตำบลอุโมงค์เห็นว่าชุมชนบ้านกอม่วงมีความเข้มแข็งในการจัดการขยะจึงส่งชุมชนบ้านกอม่วงเข้าร่วม โครงการประกวดชุมชนปลอดขยะ ทำให้ได้รับรางวัลในระดับชุมชนขนาดเล็กได้อันดับที่ 1 ของประเทศและส่งประกวดหมู่บ้านสะอาดในระดับชุมชนขนาดกลางได้อันดับที่ 7 ของประเทศ

5.1.2 ผลที่ได้รับจากการจัดการขยะภายในชุมชนบ้านกอม่วง

จากที่ผู้วิจัยได้วิจัยเกี่ยวกับการจัดการขยะของชุมชนสามารถสรุปผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นระดับได้ดังนี้

ผลที่เกิดขึ้นจากการแยกขยะของชุมชนในระดับบุคคล เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรจัดการขยะของชาวบ้านในชุมชน ส่งผลให้ความเสี่ยงการเกิดโรคไข้เลือดออกลดลง ชาวบ้านมีการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมคัดแยกขยะ กลุ่มเยาวชนมีการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ผู้สูงอายุได้รับสวัสดิการที่เกิดจากการคัดแยกขยะด้วยตนเอง เกิดการสร้างรายได้โดยการนำเอาขยะมาทำเป็นงานหัตถกรรมสร้างอาชีพ

ผลที่เกิดขึ้นจากการแยกขยะของชุมชนในระดับครอบครัว ทำให้ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนลดลง ในบริเวณบ้านความสกปรกลดลง ผู้สูงอายุ และเยาวชนในบ้านใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมเช่นเก็บขยะ และคัดแยกขยะ ภายในครอบครัวมีการเรียนรู้และจัดสรรทรัพยากรในครัวเรือนให้คุ้มค่า

ผลที่เกิดขึ้นจากการแยกขยะของชุมชนในระดับหมู่บ้าน หมู่บ้านเกิดองค์ความรู้ด้านการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง องค์ความรู้สามารถเข้ามาศึกษาเรียนรู้และสามารถนำไปใช้ได้จริง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้น โดยต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการพัฒนานวัตกรรมกระบวนการจัดการในการจัดการขยะที่สามารถส่งต่อไปถึงชุมชนอื่นได้ จนได้รับรางวัลชุมชนสะอาดหลายรางวัล เช่น โครงการชุมชนปลอดขยะ Zero Waste ได้อันดับที่ 1 ในชุมชนและในปีพ.ศ. 2557 ได้ส่งประกวดในระดับประเทศซึ่งก็ได้เข้ารอบเป็นอันดับที่ 6 ของประเทศไทย

ผลที่เกิดขึ้นจากการแยกขยะของชุมชนในระดับตำบล โรคไข้เลือดออกในตำบลอุโมงค์มีปริมาณการระบาดลดลง ทำให้คนในตำบลมีความสุขที่ดีแข็งแรง สุขอนามัยของคนในชุมชนที่ดีขึ้นทำให้เกิดการทำตามและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างคนต่างชุมชน เกิดกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้คนรุ่นใหม่ได้ มีการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชนทำให้การแยกขยะของชุมชนมีความยั่งยืนเกิดความสะอาดบริเวณในชุมชน มีการจัดการขยะ ลดปริมาณการทิ้งขยะ ที่ศูนย์ภาพรอบๆชุมชนเกิดความน่ามอง เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีเครือข่ายตำบลสุขภาวะ

ผลที่เกิดขึ้นจากการแยกขยะของชุมชนในระดับจังหวัด ทำให้จังหวัดมีการตื่นตัวรณรงค์ในการจัดการขยะอย่างจริงจัง มีการประชาสัมพันธ์การลดการนำเข้าขยะ ส่งเสริมให้เป็นจังหวัดปลอดขยะอย่างยั่งยืน

5.1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จการจัดการขยะ ของชุมชนบ้านกอม่วง

เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วงจากการวิเคราะห์ของผู้วิจัย เพื่อทำการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การจัดการขยะประสบความสำเร็จ ซึ่งมีปัจจัยดังนี้

1. รูปแบบการทำงานของกลุ่มคณะกรรมการ คณะกรรมการชุมชนในชุมชนบ้านกอม่วงมีความ ตั้งใจในการเข้ามาจัดการขยะในชุมชน ทำให้ได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้านในชุมชน ในการเข้ามาทำงาน กลุ่มคณะกรรมการที่ทำงานด้วยความเข้มแข็งมาจากประธานชุมชนที่มีความสามารถในการบริหารจัดการภายในกลุ่ม จุดเด่นของกลุ่มคณะกรรมการของชุมชนบ้านกอม่วงที่ทำให้แตกต่างจากชุมชนอื่น คือสมาชิกกลุ่มคณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และประธานกลุ่มคณะกรรมการ เป็นผู้ที่มีความเป็นผู้นำ มีจิตอาสาเข้ามาทำงานมีความรับผิดชอบ ขยันฝึกฝนตนเองมีการศึกษาวิธีการใหม่ๆตลอดเวลา มีพลังในการทำงานตลอดเวลา กระตือรือร้นในการเข้ามาจัดการขยะในชุมชน ชี้อตรง เป็นคนที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ทำงานแบบเปิดเผย จึงได้รับเลือกเข้ามาทำงาน

2. การให้ความร่วมมือของคนในชุมชน การจัดการขยะที่คนในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการโครงการจัดการขยะ โดยทำให้ชาวบ้านในชุมชนเกิดการเรียนรู้ เกิดประสบการณ์ในการจัดการขยะของครัวเรือนตนเอง การมีส่วนร่วมการประชุมมีการรวมความคิด ร่วมแก้ไขปัญหาต่างๆในชุมชน

3. การได้รับการสนับสนุนจากทางเทศบาลตำบล และหน่วยงานภาครัฐ เทศบาลตำบลอุโมงค์เป็นหน่วยงานหลักในพื้นที่ที่ให้ความช่วยเหลือในเรื่องการจัดเก็บขยะ มีส่วนช่วยในการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะให้เหมาะสมกับชุมชนบ้านกอม่วง

5.2 อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วงเป็นการศึกษาไปถึงที่มาที่ไปของการจัดการขยะ จากอดีตจนถึงปัจจุบันผลที่เกิดขึ้นตามมาหลังจากการจัดการขยะในชุมชนรวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะในชุมชนบ้านกอม่วงซึ่งสามารถอธิบายผลได้ดังนี้

5.2.1 การจัดการขยะของชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง

จากในอดีตในชุมชนบ้านกอม่วงที่ได้มีการระบาดของโรคไข้เลือดออกจนมาถึงปัจจุบันได้ประสบความสำเร็จในด้านการจัดการขยะ จนสามารถส่งต่อเผยแพร่ให้กับชุมชนอื่นได้นั้น พบว่าในช่วงที่มีการระบาดของโรคไข้เลือดออก จะมีปริมาณขยะที่มีจำนวนมากในชุมชนทำให้เกิดปัญหาขยะขึ้นในชุมชนซึ่งสอดคล้องกับ ฐปนัท จุลวงษ์ (2553) กล่าวว่ามูลฝอยที่เกิดขึ้นจากชุมชนหากไม่มี

การเก็บหรือขนถ่าย กำจัดอย่างเหมาะสมแล้วจะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆต่อชุมชนและสอดคล้องกับสถาบันวิจัยสถานะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2556) กล่าวว่า ขณะนี้วันจะเพิ่มปริมาณมากขึ้นตามจำนวนประชากร หากไม่มีการกำจัดให้ถูกวิธีและเหมาะสมแล้วปัญหาความสกปรกและการเกิดมลพิษทั้งทางดิน น้ำ และอากาศ จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งทางตรงและทางอ้อม เทศบาลจึงรณรงค์ให้กลุ่มคณะกรรมการของชุมชนซึ่งคณะกรรมการของชุมชนได้มีการประชาสัมพันธ์ให้มีการทำความสะอาดชุมชนครั้งใหญ่

หลังจากนั้นทางกลุ่มคณะกรรมการก็ได้มีการจัดตั้งโครงการธนาคารขยะขึ้นมาเพื่อกระตุ้นให้เยาวชนในท้องถิ่นได้มีการคัดแยกขยะโดยการให้เยาวชนเก็บขยะมาเพื่อมาแลกของใช้ต่างๆ และจัดตั้งโครงการสวัสดิการผู้สูงอายุเพื่อเป็นการส่งเสริมการแยกขยะของผู้สูงอายุในชุมชนโดยการนำขยะมาแลกเบี้ยผู้สูงอายุของในแต่ละครั้ง กลุ่มคณะกรรมการจะให้กลุ่มเยาวชนและกลุ่มผู้สูงอายุเป็นเป้าหมายในการเริ่มต้นของการจัดการขยะก่อนที่จะขยายโครงการไปยังกลุ่มคนทุกวัยในชุมชน เช่นเดียวกับที่ บัญชา (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดของเทศบาลตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การใช้กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนภาคครัวเรือน ให้ความร่วมมือบริหารจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับเทศบาล การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เป็นวิธีสร้างมวลชนสัมพันธ์ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในครัวเรือน และสอดคล้องกับ ชนิตา (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการขยะและเทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอบต.ไร่ส้ม จ.เพชรบุรี พบว่า ชุมชนมีรูปแบบการคัดแยกขยะ มีการสร้างเครือข่ายการคัดแยกขยะ มีการประชาสัมพันธ์การคัดแยกขยะสม่ำเสมอเพื่อขยายเครือข่ายการคัดแยกขยะ รณรงค์ให้คนในชุมชนคัดแยกขยะจนเป็นนิสัย

ขยะที่พบส่วนใหญ่จะเป็นขยะที่มาจากการใช้ทั่วไปในครัวเรือน ขยะเหล่านี้จะมีการคัดแยกให้เหลือทิ้งในปริมาณที่น้อยที่สุด ส่วนขยะเปียกจะมีการนำมาทำปุ๋ยหมักเอาไว้ใช้ในการเกษตรกรรมของแต่ละครัวเรือนโดยจะมีกลุ่มคณะกรรมการจากทางชุมชนและเทศบาลเข้าไปสอนวิธีการทำปุ๋ยหมัก

ทางเทศบาลตำบลอุโมงค์เล็งเห็นว่าชุมชนบ้านกอม่วงนี้ชุมชนที่มีการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพจึงได้มีการสนับสนุนชุมชนนี้โดยเป็นเงินทุนงบประมาณ ถูงดำและ การเข้ามาจัดการจัดเก็บถุงขยะ และยังส่งชุมชนนี้เข้าประกวดโครงการลดโลกร้อน ชุมชนสะอาดต่างๆจนได้รับรางวัลมากมาย ในการจัดการขยะของภายในชุมชนจะเป็นรูปแบบการจัดการด้วยตัวเองจากการให้ความร่วมมือของคนในชุมชนและกระบวนการจัดการของกลุ่มคณะกรรมการ เมื่อชุมชนนี้ได้รับรางวัลก็เกิดความภาคภูมิใจและมีการสร้างองค์ความรู้เพื่อที่จะส่งต่อไปยังชุมชนอื่น

5.2.2 ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการขยะในชุมชนบ้านกอม่วง

จากการที่ชุมชนบ้านกอม่วงจะทำการจัดการขยะอย่างจริงจังเลยผ่านโครงการต่างๆซึ่งผลที่เกิดขึ้นตามมาจากการจัดการขยะทำให้พฤติกรรมของคนในการจัดการขยะในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้นขยะลดน้อยลงชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่มีมากขึ้นกว่าในอดีตสมาชิกในชุมชนได้รับผลตอบแทนทั้งทางตรงและทางอ้อมจากผลกำไรที่ได้รับจากการคัดแยกขยะและทำให้ชุมชนแห่งนี้เป็นศูนย์การเรียนรู้ทางด้านจัดการขยะมีคนเข้ามาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก คุณภาพของคนในชุมชนก็ดีขึ้นเช่นเดียวกับ พริมพรรณ (2557) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยแห่งความสำเร็จของธนาคารขยะรีไซเคิลบ้านคำนางรวย ตำบลคำน้ำแซบ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานีที่เน้นให้คนในชุมชนรู้จักการลดปริมาณขยะ การคัดแยกขยะ เห็นขยะเป็นทรัพยากรใหม่ที่มีค่า ชุมชนมีรายได้เพิ่มทั้งยังเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมให้น่าอยู่อีกด้วย

5.2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะในชุมชนบ้านกอม่วง

1. กระบวนการทำงานของกลุ่มคณะกรรมการชุมชน กระบวนการทำงานของกลุ่มคณะกรรมการชุมชนบ้านกอม่วงในอดีตจะเป็นการ สร้างการมีส่วนร่วมโดยการช่วยกันเก็บขยะในพื้นที่ชุมชนและทำความสะอาดรอบบริเวณชุมชน และปลูกจิตสำนึกให้มีการจัดการขยะภายในชุมชน ดังที่ ทวีทอง (2548) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ย่อมถือว่าเป็นสิทธิโดยชอบธรรม ทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะรับรู้ ข่าวสาร การสนับสนุนหรือการคัดค้านการพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันคนในชุมชนมีพฤติกรรมจัดการขยะที่เปลี่ยนไปจากเดิมโดยจะมีการลดปริมาณขยะตั้งแต่การลดปริมาณขยะที่จะนำเข้าไปในครัวเรือน ไปจนถึงการคัดแยกขยะจัดการขยะทำให้ขยะมีปริมาณที่น้อยที่สุดก่อนจะนำไปสู่ถุงดำ โดยมีกลุ่มคณะกรรมการเข้ามาเป็นตัวรณรงค์ประชาสัมพันธ์ในการดำเนินการจัดการขยะเป็นตัวกลางในการประสานงานระหว่างเทศบาลกับคนในชุมชน จะมีการพัฒนากระบวนการจัดการตลอดเวลาจากการที่ไปดูงานตามสถานที่ต่างๆ ไปดูถึงการจัดการสิ่งที่เหลือใช้ของชุมชนอื่นเพื่อนำมาปรับใช้ภายในชุมชนของตนเองมีการนำนวัตกรรมเข้ามาปรับใช้กับสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนเกิดการสร้างรายได้สร้างงานให้กับคนในชุมชน

2. การให้ความร่วมมือจากคนในชุมชนในโครงการจัดการต่างๆที่ประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องมีความร่วมมือการมีส่วนร่วมจากคนในชุมชน คนในชุมชนจะมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและเล็งเห็นว่าปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขคือปริมาณขยะที่มีมากจนทำให้เกิดความสกปรกในบริเวณชุมชนเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของลูกน้ำยุงลายต้นเหตุของโรคไข้เลือดออก เมื่อประชาชนตระหนักถึงปัญหาขยะกลุ่มคณะกรรมการก็จะเข้าร่วมกันวางแผนหากระบวนการเพื่อกำหนดทิศทางในการจัดการขยะของชุมชนให้เป็นไปตามรูปแบบที่วางไว้ จนทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จในการจัดการขยะ โดยจะสอดคล้องกับประเวศ (2549) ได้กล่าวว่า การที่ประชาชนจะริเริ่มและช่วยเหลือ

ตนเองได้นั้น ประชาชนจะต้องมีโอกาสที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเสียก่อน และสอดคล้องกับ ปรีชา (2558) ได้ศึกษาการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรในชุมชนบ้านสบสา-หนองพาน ตำบลดอนแก้ว อำเภอแมริ่ม จังหวัดเชียงใหม่พบว่า การจัดการขยะของชุมชนบ้านสบสา-หนองพานที่ประสบผลสำเร็จนั้นเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

3. การได้รับความร่วมมือจากทางเทศบาลตำบลอุโมงค์โดยทางเทศบาลนั้นจะเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนโครงการจัดการขยะและสนับสนุนงบประมาณเงินทุนต่างๆเพื่อให้โครงการดำเนินไปได้ นอกจากทางเทศบาลจะสนับสนุนในส่วนของเงินทุนและอุปกรณ์ในการดำเนินงานต่างๆ ทั้งนี้ยังช่วยเหลือในด้านการศึกษาโรงงานเพื่อนำกลับมาพัฒนาปรับปรุงให้เข้ากับทางชุมชนได้ และยังผลักดันให้เกิดโครงการต่างๆจนทำให้ชุมชนนี้เป็นชุมชนที่ประสบความสำเร็จในด้านการจัดการขยะ โดยสอดคล้องกับ ธนาพร (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่องการจัดการขยะชุมชนกรณีศึกษาบ้านดงม่อนกระทิง เทศบาลนครลำปาง พบว่า ปัจจัยที่มีผลการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน โดยเป็นการหนุนเสริมการดำเนินงานของชุมชนให้มีศักยภาพในการจัดการขยะมูลฝอยปัจจัยการรับรู้ข่าวสาร ผู้นำ การมีส่วนร่วมของชุมชน การสนับสนุนของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ และเทศบาลนครลำปาง โดยเป็นการหนุนเสริมการดำเนินงานของชุมชนให้มีศักยภาพในการจัดการขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น

5.3 ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

จากการศึกษาการจัดการขยะบ้านกอม่วงตำบลอุโมงค์อำเภอเมืองจังหวัดลำพูน เกิดจากการจัดการขยะโดยความร่วมมือของคนในชุมชนทำให้ประสบผลสำเร็จในการจัดการขยะอย่างยั่งยืน ซึ่งทางผู้ศึกษาขอเสนอแนะเพื่อเป็นแนว ทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการขยะในชุมชนดังนี้

1. กลุ่มคณะกรรมการชุมชนควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ คนในชุมชนที่ยังไม่มีความเข้าใจในเรื่องการจัดการขยะหรือในครัวเรือนที่ยังไม่มีการแยกขยะได้รับ ข่าวสารและหาวิธีสนใจใหม่ๆให้ครัวเรือนที่ยังไม่ได้เข้าร่วมโครงการจัดการขยะมาเข้าร่วมโครงการเพิ่มขึ้น ชาวบ้านในชุมชนควรจะมีการให้ความร่วมมืออย่างต่อเนื่องในการจัดการขยะเข้าร่วมประชุม มีปฏิสัมพันธ์ในชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชน ลดการสร้างขยะเพิ่มในชุมชนและหน่วยงานเทศบาลและหน่วยงานราชการควรจะทำให้การสนับสนุนตามความต้องการของคนในชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการจัดการขยะ

2. การสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนควรจะมีการสร้างจิตสำนึกให้ตั้งแต่เด็กเพื่อที่จะได้เป็นการปลูกฝังการจัดการขยะ ดึงเยาวชนเข้าร่วมในการเป็นกลุ่มคณะกรรมการให้มากขึ้นเพื่อจะเป็นกำลังหลักในการดำเนินงานของกลุ่มต่อไป

5.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

จากการศึกษาเรื่องการจัดการขยะของชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วงเป็นเพียงการศึกษาการจัดการขยะปะปลัจจัยในการจัดการขยะของชุมชนชุมชนเดียวและเป็นการศึกษาเชิงพรรณนาเพื่อให้สามารถนำผลการศึกษาไปต่อยอดเพื่อพัฒนาจัดการขยะโดยชุมชนอื่นๆและยังมีประเด็นที่น่าสนใจอื่นๆของชุมชนนี้ขอเสนอแนะเพื่อศึกษาในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยในกระบวนการจัดการรูปแบบการดำเนินงานการจัดการขยะโดยขยายเป็นการศึกษาในระดับตำบลให้เห็นการจัดการขยะอย่างครบวงจรในตำบล
2. ควรศึกษาวิจัยในกระบวนการที่จะทำให้นักรุ่นใหม่ในชุมชนมีการดำเนินการเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและต่อเนื่อง มีกระบวนการการส่งต่อไปยังชุมชนอื่นๆ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

บรรณานุกรม

- กรมควบคุมมลพิษ. (2547). ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากขยะมูลฝอย: (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล http://www.pcd.go.th/info_serv/waste_rubbish.htm. ข้อมูล (15 มิถุนายน 2559)
- กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2560). แนวทางและข้อกำหนดเบื้องต้น การลดและใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย. กรุงเทพมหานคร: 2548. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.pcd.go.th/info_serv/waste_3R.htm (14 ตุลาคม 2560)
- กรมควบคุมมลพิษ. (2552). ความสำเร็จในการจัดการมลพิษของประเทศไทย: (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.pcd.go.th/Info_serv/pol_suc_waste.html. ข้อมูล (20 กรกฎาคม 2559)
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. 2557. การจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน (CBM): เอกสารประกอบการฝึกอบรม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม: 20-21
- กลุ่มบริหารกฎหมายสาธารณสุข กรมอนามัย. (2554). พระราชบัญญัติการสาธารณสุข (ฉบับที่ 2) ปี 2550. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <http://www.203.157.64.26/ewtadmin/ewt/laws/>. (16 มีนาคม 2561)
- กัญญา จาอ้าย. 2549. “การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนสันกลาง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กองคลังข้อมูลและสนเทศสถิติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2541. สถิติผู้สูงอายุของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด.
- ชนิดา เพชรทองคำ. 2553. การบริหารจัดการขยะและเทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยความร่วมมือของชุมชน กรณีศึกษา อบต. ไร่ส้ม จ.เพชรบุรี . โครงการพัฒนาและส่งเสริมความร่วมมือเครือข่ายนักวิจัยสิ่งแวดล้อม ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- ฐปณิต จุลวงษ์ . 2553. “แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเพื่อมุ่งสู่ชุมชนไร้ถัง: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลพนา อ.พนา จ.อำนาจเจริญ”. สารนิพนธ์ พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต ภาควิชาการพัฒนชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ธนาพร ประสิทธิ์ธนราพันธุ์. 2544. "การจัดการขยะชุมชน กรณีศึกษาบ้านดงม่อนกระทิง เทศบาลนครลำปาง". การค้นคว้าอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์และสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นภาพวีณ์ เมสนุกูล. 2553. ถอดบทเรียนการจัดการขยะชุมชนจากพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จเพื่อเป็นแนวทางการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนวังด้ง หมู่ 1 ตำบลวังด้ง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี, สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล: 131-137.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. 2546. การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณี ตัวอย่าง. กรุงเทพมหานคร
- บัญญัติ สุวรรณสิทธิ์. 2550. "การจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดของเทศบาลตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่". การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรีชญ์ ปัญโญ . 2558. "การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรในชุมชนบ้านสบสา-หนองพาน ตำบลดอนแก้ว อำเภอแมริ่ม จังหวัดเชียงใหม่". การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปวันพัชร์ บุญยะชัยชนะ. 2552. "การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการจัดการขยะในเขตพื้นที่เทศบาลนครเชียงใหม่". การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พัฒนา อนรรักษ์พงศธร. 2547. การจัดการขยะ. กรุงเทพฯ : ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มารีสา สุรินทร์. 2551. การจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนเพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการในเขตเทศบาลตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศรัทธาธิป มาประสพ. 2551. "การจัดการขยะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง". วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศิริพันธ์ ถาวรทิวังษ์, ประชากรศาสตร์, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543, 11-12

ส่วนลดและใช้ประโยชน์ของเสีย สำนักจัดการกากของเสียและ สารอันตรายกรมควบคุมมลพิษ
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม. (2551): บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด

สุภาภรณ์ สิริ โสภณา. 2549. ขยะชุมชน สถานที่ฝังกลบ และการฟื้นฟู: วารสารวิทยาศาสตร์ มศว ปีที่
22(2), 105

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. โครงการนำร่องเพื่อสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์
สาธิตเทคโนโลยีด้านสิ่งแวดล้อม. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: [http://www.ertc.deqp.go.th/
ertc/images/stories/user/ct/จัดตั้งศูนย์สาธิต/2-community%20west.pdf](http://www.ertc.deqp.go.th/ertc/images/stories/user/ct/จัดตั้งศูนย์สาธิต/2-community%20west.pdf). (14 พฤษภาคม 2560).

อัมพร แก้วหนู. 2554. แผนชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง ตำบลบัวใหญ่ อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน
กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาคผนวก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

ภาคผนวก ก
(แบบสัมภาษณ์)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

แบบสัมภาษณ์กลุ่มอาสาสมัครจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัด

ลำพูน

เพื่อการศึกษาเรื่อง การจัดการขยะในชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัด

ลำพูนโดยนักศึกษาปริญญาโท ภาควิชา พัฒนาเศรษฐกิจการเกษตร สาขาส่งเสริมการเกษตรและ

พัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

โดย

นายพัชรพล ทะจะกัน นักศึกษาปริญญาโท สาขาส่งเสริมการเกษตร

คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์สำหรับกลุ่มอาสาสมัครในชุมชนบ้านกอม่วงและเจ้าหน้าที่เทศบาล

ประกอบด้วย 5 ตอนดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
2. การจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง
3. ผลที่ได้จากการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง
4. ปัจจัยของการจัดการขยะบ้านกอม่วง
5. ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการขยะ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....อายุ.....ปี

อาชีพ.....ระดับการศึกษา.....

วันเดือนปีที่ให้สัมภาษณ์.....

ส่วนที่ 2 การจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง

- 2.1 จุดเริ่มต้นในการเข้ามาทำอาสาสมัครในการแยกขยะในครัวเรือน หรือ มีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชนอย่างไรบ้าง(Timeline)

.....

.....

.....

.....

2.2 รูปแบบในการจัดการขยะ ในครัวเรือนหรือในชุมชนของท่านเป็นอย่างไร
ขยะเปียก

.....
.....
.....

ขยะแห้ง

.....
.....
.....

ขยะรีไซเคิล

.....
.....
.....

ขยะอันตราย

.....
.....
.....

2.3 ในการจัดการขยะภายในชุมชนท่านได้มีนวัตกรรม หรือเครื่องมืออะไรที่ใช้ในการแก้ไข
ปัญหาหรือถ่ายทอดให้คนรุ่นหลัง

.....
.....
.....

ลิขสิทธิ์ทางวิทยาศาสตร์เชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ส่วนที่ 3 ผลที่ได้จากการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง

3.1 ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วงอย่างไร
บ้าง (ทางด้านพฤติกรรมของคนในชุมชน การเปลี่ยนแปลงของชุมชนและสิ่งแวดล้อม)

.....
.....

.....
.....
.....
3.2 ภายในชุมชนของท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการเป็นอาสาสมัคร
.....
.....
.....
.....
.....

ส่วนที่ 4 ปัจจัยของการจัดการขยะบ้านกอม่วง

4.1 ท่านคิดว่าปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการจัดการขยะในชุมชนบ้านกอม่วง
.....
.....
.....
.....

ส่วนที่ 5 ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการขยะ

5.1 ท่านคิดว่าในชุมชนของท่านมีปัญหาในการจัดการขยะในปัจจุบันอย่างไรบ้าง รวมไปถึง
ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้างเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไข
.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

แบบสัมภาษณ์จัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
เพื่อการศึกษาเรื่อง การจัดการขยะในชุมชนเกษตรกรบ้านกอม่วง ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัด
ลำพูนโดยนักศึกษาปริญญาโท ภาควิชา พัฒนาเศรษฐกิจการเกษตร สาขาส่งเสริมการเกษตรและ
พัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

โดย

นายพัชรพล ทะจะกัน นักศึกษาปริญญาโท สาขาส่งเสริมการเกษตร
คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์สำหรับตัวแทนชาวบ้านในชุมชนบ้านกอม่วง

ประกอบด้วย 5 ตอนดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
2. การจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง
3. ผลที่ได้จากการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง
4. ปัจจัยของการจัดการขยะบ้านกอม่วง
5. ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการขยะ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์..... อายุ.....ปี

อาชีพ..... ระดับการศึกษา.....

วันเดือนปีที่ให้สัมภาษณ์.....

ส่วนที่ 2 การจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง

2.4 ในการจัดการขยะในชุมชนบ้านกอม่วง จุดเริ่มต้นในการแยกขยะในครัวเรือน หรือ มีส่วน
ร่วมในการจัดการขยะของชุมชนอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

2.5 รูปแบบในการจัดการขยะ ในครัวเรือนหรือในชุมชนของท่านเป็นอย่างไร
ขยะเปียก

.....
.....
.....

ขยะแห้ง

.....
.....
.....

ขยะรีไซเคิล

.....
.....
.....

ขยะอันตราย

.....
.....
.....

2.6 การมีส่วนร่วมในการตั้งกลุ่มจัดการขยะของชุมชน ท่านได้มีส่วนร่วมในการจัดการขยะของ
ชุมชนอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

ส่วนที่ 3 ผลที่ได้จากการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง

3.3 ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วงอย่างไรบ้าง (ทางด้านพฤติกรรมของคนในชุมชน การเปลี่ยนแปลงของชุมชนและสิ่งแวดล้อม)

.....
.....
.....

3.4 ผลของการจัดการขยะในครัวเรือนของชุมชนบ้านกอม่วง มีผลอย่างไรต่อท่านบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

ส่วนที่ 4 ปัจจัยของการจัดการขยะบ้านกอม่วง

4.2 ท่านคิดว่าปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการจัดการขยะในชุมชนบ้านกอม่วง

.....
.....
.....
.....

ส่วนที่ 5 ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการขยะ

5.1 ท่านคิดว่าในชุมชนของท่านมีปัญหาในการจัดการขยะในปัจจุบันอย่างไรบ้าง รวมไปถึงท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้างเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไข

.....
.....
.....
.....

ภาคผนวก ข
(รูปภาพประกอบ)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาพที่ ข-1 ภาพการสัมภาษณ์ประธานคณะกรรมการ

ภาพที่ ข-2 การเก็บข้อมูลพัฒนาการ โครงการจัดการขยะของชุมชนบ้านกอม่วง

ภาพที่ ข-3 การลงพื้นที่เก็บข้อมูลของผู้วิจัย

ภาพที่ ข-4 การอบรมให้ความรู้เรื่องนวัตกรรมตะกร้าแยกขยะและเพาะเห็ดสร้างอาชีพ

All rights reserved

ภาพที่ ข-5 คณะกรรมการกลุ่ม โครงการสิ่งแวดล้อมขยะในชุมชนบ้านกอม่วง

ภาพที่ ข-6 การลงพื้นที่กับนักศึกษาปีที่4 คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – สกุล

นายพัชรพล ทะจะกัน

วัน เดือน ปี เกิด

15 เมษายน 2534

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2545 สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

โรงเรียนปิ่นสร้อยแยลส์วิทยาลัย

- พ.ศ. 2548 สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

โรงเรียนปิ่นสร้อยแยลส์วิทยาลัย

- พ.ศ. 2551 สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

โรงเรียนปิ่นสร้อยแยลส์วิทยาลัย

- พ.ศ. 2555 สำเร็จการศึกษาปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (วท.บ.)

สาขาพืชศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

จังหวัดเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ht © by Chiang Mai University
rights reserved